

Haldenkanalen

Dokumentasjon til fredning

Del 1

Innhold

Innledning	3
Beskrivelse av Haldenkanalen.....	5
1. Skulerud kulturmiljø	10
2. Skirfoss	18
3. Neset kulturmiljø	22
4. Ørje kulturmiljø.....	34
5. Ørjeelva	46
6. Strømselva.....	56
7. Strømsfoss kulturmiljø.....	85
8. Brygga nord for Arestad gamle prestegård	98
9. Skodsberg brygge	101
10. Krappeto kulturmiljø	104
11. Brekke kulturmiljø.....	119
12. Brekkeelva	146
13. Bjørnstadbrygga.....	157
14. Tistedal kulturmiljø.....	160
Kilder	193

Innledning

Dette dokumentasjonsvedlegget er utarbeidet i 2024/2025 av Riksantikvaren.

Fredningsdokumentasjonen inneholder utfyllende informasjon om anlegget og er en beskrivelse av Haldenkanalens fredete kulturminner/kulturmiljøer. Dokumentasjonen beskriver det som Riksantikvaren freder, og er en utfyllende dokumentasjon for videre forvaltning.

Alle bildene i dokumentasjonsvedlegget er tatt av Riksantikvaren i perioden 2018-2025 om ikke annet er oppgitt.

Forsidebilde: Tømmerfløting ved Strømsfoss sluser i 1982. Foto: Ljøstad, Ole-Thorstein / Anno Norsk Skogmuseum (CC BY-NC-ND)

Under: Krappeto sluseanlegg

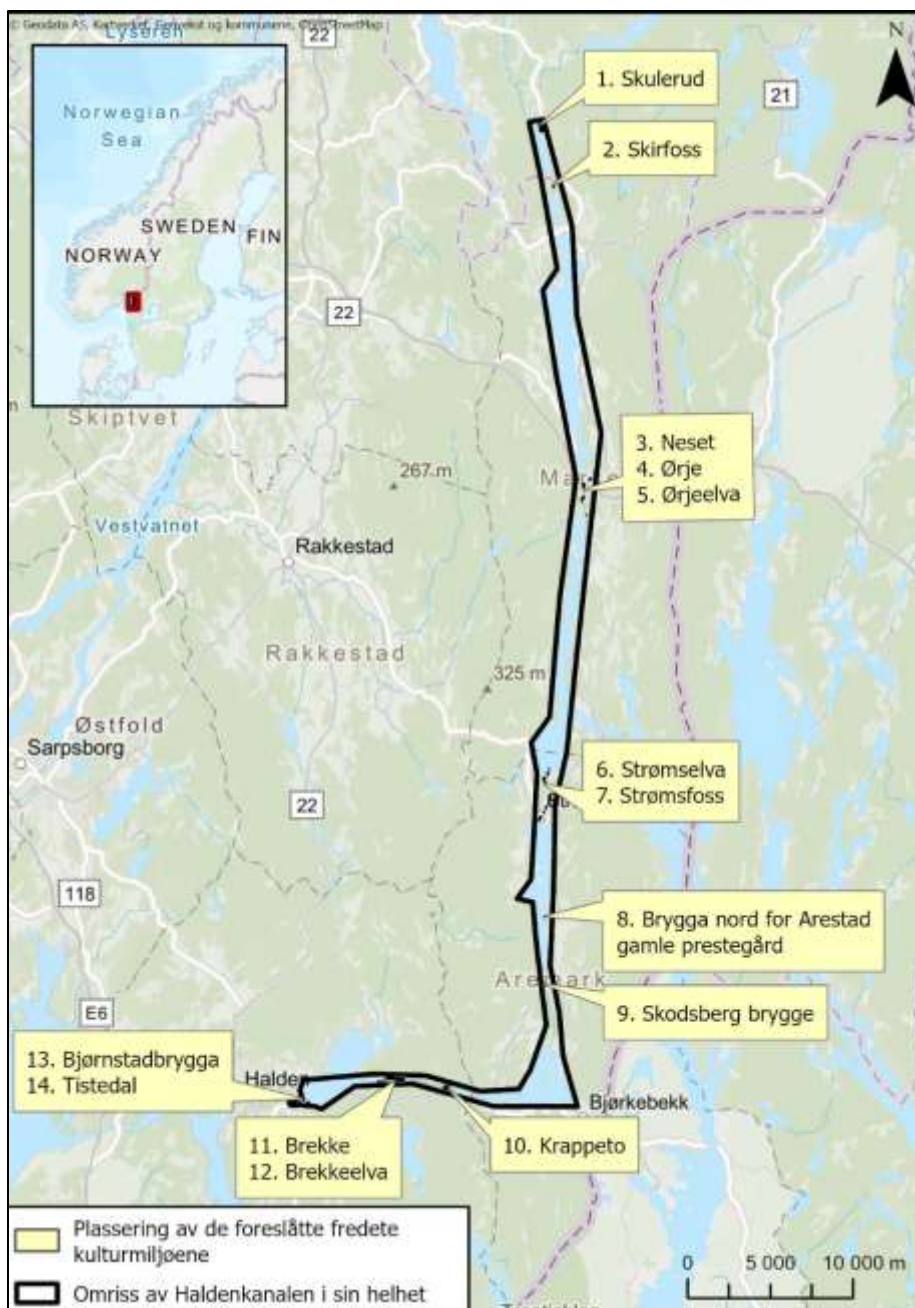
Haldenvassdraget i sin helhet strekker seg 132 kilometer fra Nes kommune på Romerike i Akershus til Iddefjorden i Halden i Østfold. Det har et stort nedbørsfelt med flere store innsjøer og smale sund. Haldenkanalen er en del av Haldenvassdraget og er 80 km lang. Den strekker seg fra Skulerud i Akershus til Tistedal i Østfold.

Riksantikvaren har valgt ut 14 kulturmiljø som representerer den kanaliserte delen av Haldenvassdraget (Haldenkanalen) og dens tilknytning til tømmerfløting og transport fra Skulerud til Tistedal.

Fredningen består av følgende kulturmiljø:

1. Skulerud
2. Skirfoss
3. Neset
4. Ørje
5. Ørjeelva
6. Strømselva
7. Strømsfoss
8. Brygga nord for Arestad gamle prestegård
9. Skodsberg brygge
10. Krappeto
11. Brekke
12. Brekkeelva
13. Bjørnstadbrygga
14. Tistedal

I kart under vises plasseringen av de foreslåtte fredete kulturmiljøene, og Haldenkanalen i sin helhet i Norge.

Haldenkanalen i sin helhet med aktuelle kulturmiljø. Haldenkanalens plassering i Norge er markert med rød firkant i kart øverst til venstre.

Beskrivelse av Haldenkanalen

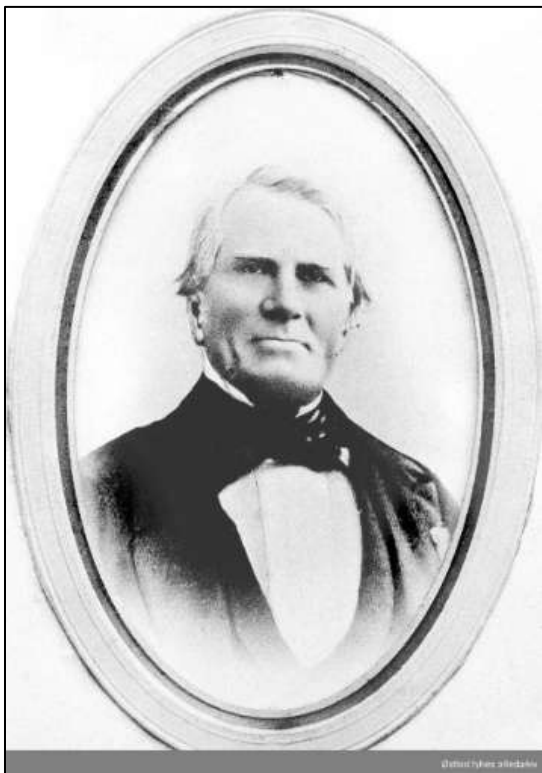
Haldenvassdraget har fungert som transportåre for tømmer allerede siden 1300-tallet, men det var først på 1500-tallet, med innføringen av vannsaga, at det ble en betydelig vekst i sagbruksvirksomheten i Haldenvassdraget, særlig i den nederste delen av vassdraget. Rundt midten av 1600-tallet var det registrert 32 sagbruk i området, med hovedtyngde ved fossefallene i Tistedal. Økende etterspørsel på både nasjonale og internasjonale markeder

gjennom 1700- og 1800-tallet førte til utvikling av mer avanserte transportløsninger, tilrettelagt både for tømmerfløting og båttrafikk.

Den 27. februar 1852 ble "Interessentskabet til Farbargjørelse af det Fredrikshaldske Vasdrag", som nå går under navnet "Haldenvassdragets Kanalselskap", stiftet på Otteid, etter initiativ fra fløtningsinspektør Engebret Soot. Hensikten var å etablere en sammenhengende vannbåren transportåre gjennom vassdraget, som tidligere bestod av isolerte innsjøsystemer uten navigerbar forbindelse. Kanaliseringsprosjektene med Sootkanalen, Otteidkanalen og Haldenkanalen forbedret fløtingsforholdene og økte lønnsomheten i tømmerdriften i områdene rundt Haldenvassdraget.

Engebret Soot

Engebret Soot (1786–1859) var en sentral skikkelse i utviklingen av vannveisystemet i store deler av sørøst-Norge. Han stod bak byggingen av Norges første nivåkanal, Otteidkanalen (1825–1827), samt det første sluseanlegget med Sootkanalen (1847–1849). Disse anleggene muliggjorde transport av tømmer fra skogene på både norsk og svensk side til Haldenvassdraget og videre til industrien i Østfold.

Engebret Soot, ca 1851. Foto: Østfold fylkes billedarkiv CC BY-NC-ND

Soot tok også initiativ til utviklingen av Haldenkanalen, og sørget for at vassdraget ble farbart for tømmer og fartøy fra Skulerud i nord, hvor jernbanen hadde sitt endepunkt, til Tistedal i sør. Anleggsarbeidene startet i tidsrommet 1852–1857, med utgangspunkt i Stenselva. I denne perioden ble de første slusene etablert ved Brekke i 1853, etterfulgt av Krappeto i 1856. I flere år var sluseanleggene i aktiv drift før de i 1861 ble utsatt for omfattende skade som følge av flom. Først i 1877 ble kanalen med Brekke og Krappeto farbar igjen.

I tillegg til slusene ved Brekke og Krappeto, ble det etablert sluseanlegg ved Strømsfoss og Ørje i 1860. I 1862 ble det sprengt ut fjell like sør for Skulerud, ved Skirfossen, og slik ble det en sammenhengende og farbar vannvei fra Skulerud til Tistedal. Planen var å etablere en fullstendig farbar vannvei ut til Iddefjorden i Halden, men på grunn av svært store kostnader for å etablere en trygg vannvei ved Tistedalsfossen utgikk denne planen. I 1909, 50 år etter Soots død, ble det for øvrig bygget en 900 meter lang tømmerrenne av jern langs Tistedalsfossen for å få fraktet tømmer videre til industrien ved Tista. Rennet ble brukt frem til 1979, men er i senere tid blitt revet.

Utvikling i kanalen

I 1924 ble det foretatt ytterligere utbedringer i Haldenkanalen, herunder etableringen av en dam og nye sluser ved Brekke. Som følge av dette ble de gamle slusene ved Brekke tatt ut av drift. Oppdemningen av vassdraget førte også til at slusene og demningen ved Krappeto havnet under vann.

Med utviklingen av infrastrukturen på vei utover 1900-tallet, preget av bedre veiforbindelser og økt bruk av lastebiler, mistet tømmerfløtingen gradvis sin økonomiske betydning. Lastebiltransport viste seg å være både mer effektiv og fleksibel enn fløting, samtidig som vedlikehold og drift av kanalsystemet medførte betydelige kostnader. Som følge av dette ble tømmerfløtingen i Haldenkanalen avviklet i 1982, 150 år etter at Engebret Soot påbegynte kanaliseringen av vassdraget.

Tømmerfløtingen

Tømmeret ble bundet sammen med kjettinger, tau eller vaier til "moser" og slept med fartøy nedover kanalen. Ved sluseanleggene ble mosene fordelt tilpasset lengden på slusekamrene. I 1972 i 3. kvartal ble henholdsvis 1 546 moser sluset gjennom Ørje sluser, 2 257 moser sluset gjennom Strømsfoss sluser, og 1 689 moser sluset gjennom Brekke. I avslutningsåret 1982 i 3. kvartal gikk det 269 moser gjennom Ørje, 269 moser gjennom Strømsfoss og 261 moser

gjennom Brekke. Tømmeret ble presset ut av slusekamrene ved hjelp av vann som ble spylt ut av bunnluker i sluseportene.

Arbeiderne måtte navigere tømmeret nedover vassdraget gjennom store innsjøer og smale sund. I Nøtesundet, en trang sving i den sørlige delen av kanalen, måtte arbeiderne tidlig begynne å manøvrere tømmeret i en slangelignende bevegelse for at det skulle klare den skarpe svingen uten å sette seg fast i grunn.

Objektene i vann som stolper og lenser var essensielle for tømmerfløtingen da de ledet tømmeret i riktig retning nedover vassdraget og hindret at det la seg i bakevjer, på grunner eller i sideløp.

Slusing av moser ved Ørje i 1982. Foto: Thorseth, Lasse / Anno Norsk Museum, CC BY-NC-ND

Den store rundreisen

Utover 1800-tallet ble det utbygd flere og flere strekninger med jernbane, hvor mange hadde sine endestasjoner ved innsjøer eller vassdrag. Urskog-Hølandsbanen ble bygget i 1898 primært for å frakte tømmer mellom Kongsvingerbanen og Haldenvassdraget, og ble fredet av Riksantikvaren i 1982.

"Den store rundreisen" ble med dette en turistattraksjon som kombinerte jernbane og fartøy i en rundtur. Turen gikk med tog fra Oslo til Sørumsand, med bytte til den smalsporete Urskog-Hølandsbanen og dermed videre til sin endestasjon på Skulerud. Deretter gikk turen videre med fartøy nedover Haldenkanalen til Tistedal, før retur til Oslo derfra med tog. Reisen kunne også gjennomføres i motsatt retning.

Rundreisen var en opplevelse både til lands og til vanns, og var en svært populær reiserute. Flere dampskip, inkludert den fredete D/S "Turisten" ble brukt til å frakte reisende langs kanalen. Dette fartøyet er en av flere fartøy som fremdeles er i aktivt bruk i kanalen i dag. Da Urskog-Hølandsbanen ble lagt ned i 1960, forsvant også deler av grunnlaget for "Den store rundreisen" og turistattraksjonen stoppet opp.

D/S "Turisten" mot brygga på Skulerud i 2023.

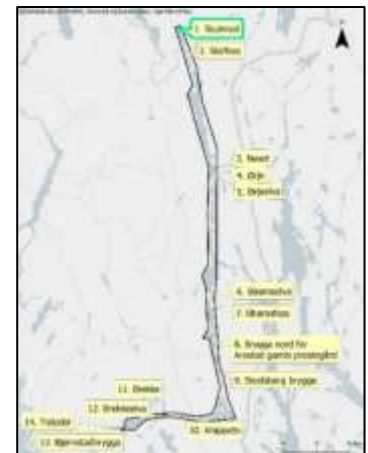
Objekter som inngår i omfanget

De 14 utvalgte kulturmiljøene som Riksantikvaren freder, er utvalgt som viktige representanter for Haldenkanalens historie. Kulturmiljøene med tilhørende objekter, vil bli beskrevet videre i detalj.

1. Skulerud kulturmiljø

Skulerud ligger på den nordlige enden av Haldenkanalen og var startpunkt for fløtingen av tømmer sørover i kanalen.

Jernbaneanlegget på Skulerud etablerte en forbindelse mellom landbasert transport og vannveien. Både tømmertransport og den populære rundreisen med D/S "Turisten" og Urskog- Hølandsbanen var sentrale på Skulerud i 1800-1900-tallet. Tømmeret ble fraktet til Skulerud med jernbane, lastebil, eller fra omkringliggende vassdrag, og ført ut i Haldenvassdraget. Om sommeren kunne det jobbe mellom 30-40 arbeidere med å skille og kubbelegge tømmeret for videre fløting nedover kanalen.

Kart over Skulerud fra 1966 med tømmer klar for videre transport. Foto: 'Marker-Romskog-Eidsberg 1966', kart.finn.no

Objekter som inngår i fredningen er:

Navn på objekt	KulturminneID
Lokstall	241336-70
Svingskive	241336-71
Tømmerkran	241336-72
Smie	241336-73

Pakkhus	241336-74
Brygge	241336-75
Område rundt Skulerud kulturmiljø	241336-81

Lokstall

KulturminneID	241336-70
Tilstandsgrad	1

Historikk

Lokstallen ble bygget i 1898 til Urskog-Hølandsbanens sydlige endestasjon, Skulerud. Bygningen fungerte som lok- og vedlikeholdsgarasje fram til Urskog-Hølandsbanens nedleggelse i 1960. I senere tid har lokstallen blitt brukt til vedlikeholdsgarasje for veteranbuss, lagerplass, kafe, butikk, og arrangementer som konserter og fotoutstillinger.

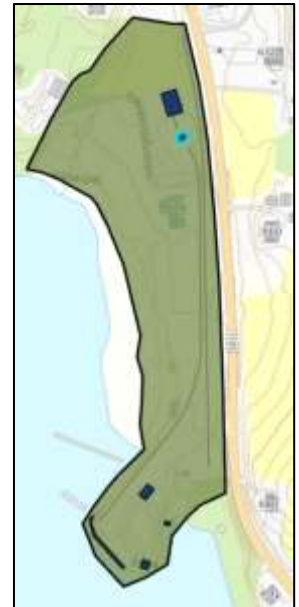
Beskrivelse

Lokstallen er bygget i teglstein, og har teglstein på taket. I bygningens venstre halvdel er det ført jernbanespor inn i bygningen. I 2020-2021 ble lokstallen istandsatt og tilbakeført til perioden 1950-1955.

Svingskive

KulturminneID	241336-71
Tilstandsgrad	2

Historikk

Svingskiven ble bygget i 1898 og brukt for å snu lokomotivene. Når loket skulle snus var det tre arbeidere som dreide loket manuelt. Svingskiven stod en periode ved stasjonsbygningen på Sørumsand, men ble tilbakeført til Skulerud i 2022. Samme år ble fundamentet reetablert og ytre ring forbedret med 16 nye steiner. Ringskinnen eksisterer ikke lenger.

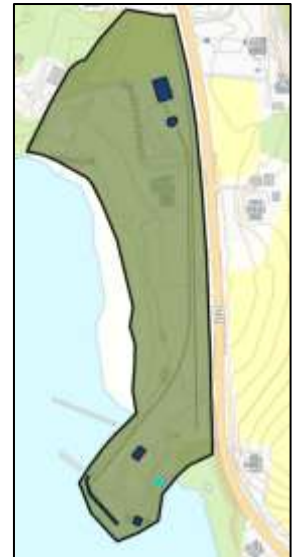
Beskrivelse

Svingskiven ble laget med en ytre ring og en lavere ring laget av granitt. Bunnen og det runde sporet lå støpt i betong. Sporene lå på to langsgående stålbejler med avstivede kryss av stål.

Tømmerkran

KulturminneID	241336-72
Tilstandsgrad	2

Historikk

I 1951 monterte Saugbrugsforeningen tømmerkranen for å losse kubb fra jernbanen, og etter hvert også lastebil, ned i sjøen. Tømmerkranen løftet kubb i 3 meters lengde, og var i bruk fra 1951 til 1982. Kranen kunne løfte totalt 7,5 tonn.

Beskrivelse

Kranen står på et betongfundament og stålfagverk med svingskive. Det gjør at kranen kan dreie horisontalt. Kranhuset er kledd med panel. Tømmerkranen ble restaurert i 2012. Den er ikke funksjonell.

Smie

KulturminneID	241336-73
Tilstandsgrad	1

Historikk

Smia ble bygget på 1860-tallet og var i bruk som smie frem til ca. 1935. Fra 1970 til 1982 ble smia brukt som kompressorhus til tineanlegget for tømmerlageret om vinteren.

Beskrivelse

Smia står oppført på steinrøyser, med bordkledning og teglstein på taket. Smia ble utvendig restaurert i 2012. Den ble i 2013 innredet til utleiehytte.

Pakkhus

KulturminneID	241336-74
Tilstandsgrad	1

Historikk

Opprinnelig stod pakkhuset på brygga, men det ble flyttet i 1948 til dagens plassering. I nordenden av pakkhuset var det innredet en isbinge med isblokker nedgravd i sagflis som ble brukt til avkjøling av matvarer og drikke til D/S "Turisten". I dag er pakkhuset innredet som museum om historien på Skulerud.

Beskrivelse

Bygget står oppført på steinrøyser, består av bindingsverk og har teglstein på taket. Pakkhuset ble delvis utvendig restaurert i 2013. I 2019 ble deler av bordkledningen skiftet ut.

Brygge

KulturminneID	241336-75
Tilstandsgrad	1

Historikk

Brygga ble bygget i 1892, og brukt for D/S "Turisten" og andre fartøy i kanalen. Brygga er fremdeles i aktiv bruk.

Beskrivelse

Bryggen er en fastbrygge med støpt front.

Område rundt Skulerud kulturmiljø

KulturminneID	241336-81
----------------------	-----------

Beskrivelse

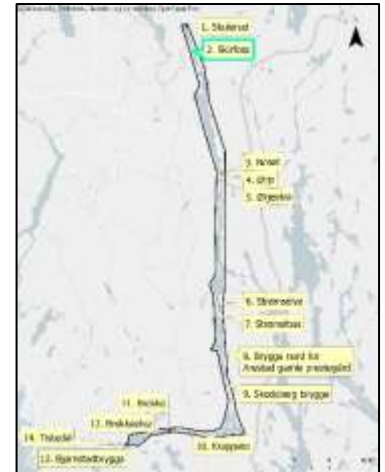
Område fredet etter § 19 består av grøntområde, jernbaneskinner og et gruslagt område. Nye jernbaneskinner ble lagt i 2017 og viser tydelig hvordan virksomheten var i området.

2. Skirfoss

For at Skulerudvannet og Rødnessjøen skulle få samme nivå ble det sprengt ut fjell ved Skirfoss. Det stod ferdig i 1862. Dette markerte det siste avgjørende steget for å gjøre Haldenkanalen sammenhengende og fullstendig farbar fra Skulerud til Tistedal.

For at tømmeret skulle holde riktig kurs og ikke sette seg fast i grunnen ble det etablert lenser på hver side av kanalløpet på Skirfoss. I tillegg ble det etablert en steinmur på kanalens østbredd.

Kart over Skirfoss med aktiv tømmerfløting.

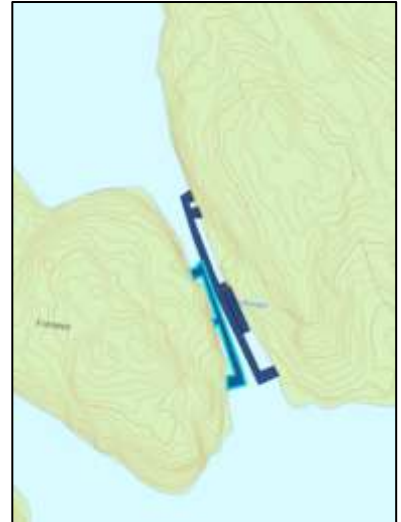
Foto: Marker-Romskog-Eidsberg 1966, kart.finn.no

Objekter som inngår i fredningen er:

Navn på objekt	KulturminneID
Lenserekke vestbredd	241336-68
Lenserekke østbredd	241336-69
Steinmur	241336-84

Lenserekke vestbredd

KulturminneID	241336-68
----------------------	-----------

Historikk

Stivlense på vestre side av kanalløpet. Lensene ble satt opp i 1862, og ble brukt til å lede tømmeret nedover kanalen.

Beskrivelse

Lensene består av 23 sammenkoblede tømmerstokker med tilhørende festeanordninger til land av kjetting og bolter. Lensekonstruksjonen er utført med overlappende lensestokker, der stokkene ligger med en viss lengde over hverandre. Sammenføyningen av lensestokkene ble utført ved hjelp av smidde kramper, løkker og kjetting.

Foto: Haldenvassdragets kanalselskap, 2025.

Lenserekke østbredd

KulturminneID	241336-69
----------------------	-----------

Historikk

Stivlense på østre side av kanalløpet. Lensene ble satt opp i 1862, og ble brukt til å lede tømmeret nedover kanalen.

Beskrivelse

Lensene består av 32 sammenkoblede tømmerstokker med tilhørende festeanordninger til land som kjetting og bolter. Lensekonstruksjonen er utført med overlappende lensestokker, der stokkene ligger med en viss lengde over hverandre. Enkelte tverrgående stokker er plassert vinkelrett på lensestokkene for å stabilisere lensen og forhindre at lensestokkene drev inn mot land, noe som kunne føre til at fløtingstømmeret satte seg fast på grunt vann. Sammenføyningen av lensestokkene ble utført ved hjelp av smidde kramper, løkker og kjetting.

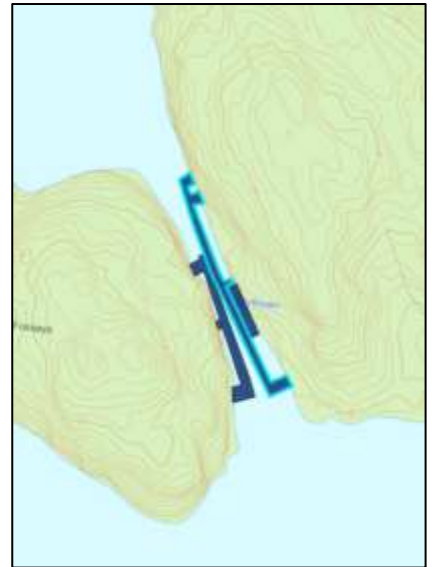
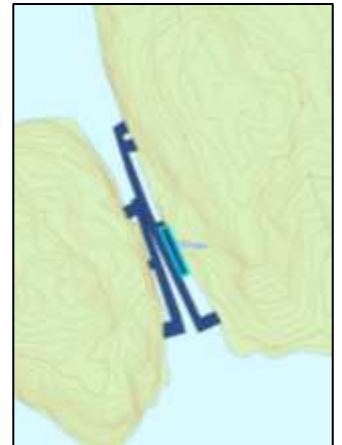

Foto: Haldenvassdragets kanalselskap, 2025

Steinmur

KulturminneID	241336-84
Tilstandsgrad	3

Historikk

Mur av stein for å hindre utglidning av masse. Muren ble satt opp samtidig som lensene, i 1862.

Beskrivelse

Steinmur ved lenserekke østbredd. Muren består av tidvis lag med opparbeidet steinblokker av naturstein. Muren er omtrent 26 meter lang.

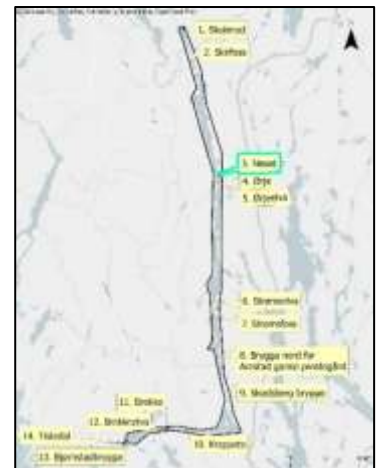

3. Neset kulturmiljø

Neset var et område spesielt tilrettelagt for vedlikehold, reparasjon og lagring av fartøy og andre objekter knyttet til tømmerfløtingen.

Området fungerte som et kombinert verksteds- og lagerområde, utstyrt med nødvendig infrastruktur for å håndtere tunge og store objekter.

Området var avgjørende for å sikre kontinuerlig drift og funksjonalitet i Haldenkanalen, ved å legge til rette for effektivt vedlikehold og reparasjon.

Kartutsnitt over Neset fra 1965.

Foto: Aremark-Marker-Rakkestad 1965, Finn.no

Det ligger tre automatisk fredete lektere i området. To lektere ligger ved siden av hverandre i vann nord for fredningsområdet. Rester etter en leker ligger på land like ovenfor vinsjhuset. Lekterne var tilknyttet Ørje brug, og ble brukt til å frakte celluloseballer. Lekterne er antakelig fra 1800-tallet og er automatisk fredet.

Lektere fra Ørje brug. Foto: Stiftelsen Norsk maritimt museum

Objekter som inngår i fredningen er:

Navn på objekt	KulturminneID
Verksted	241336-62
Brygge med kran	241336-63
Uthus	241336-64
Kran	241336-97
Båtslipp med skinner og vogn	241336-65
Vinsjhus	241336-66
Lager/verksted	241336-67
Oppbevaringsplass	241336-96
Område rundt verkstedsområde	241336-90
Område rundt slippen	241336-100

Verksted

KulturminneID	241336-62
Tilstandsgrad	1

Historikk

Verkstedet ble bygget i 1939 for Fløtningsforeningen for produksjon av utstyr til festing av tømmerlenser og vedlikehold av lektere og båter. I 1964 ble det påbygget et hvilerom.

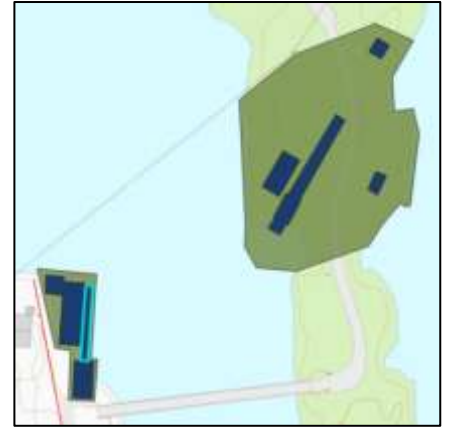
Beskrivelse

Bygning oppført på støpt betongplate, og er konstruert i teglstein. Det er vinduer i alle vegger. Takket er tekket med teglstein.

Brygge med kran

KulturminneID	241336-63
Tilstandsgrad	1

Historikk

Bryggen ble bygget i 1939 for Fløtningsforeningen. Bryggen ligger inntil verkstedet. Den ble utstyrt med en fastmontert kran, som muliggjorde løfting og håndtering av utstyr og last direkte fra bryggekannten. Brygga ble fullrestaurert i 2009.

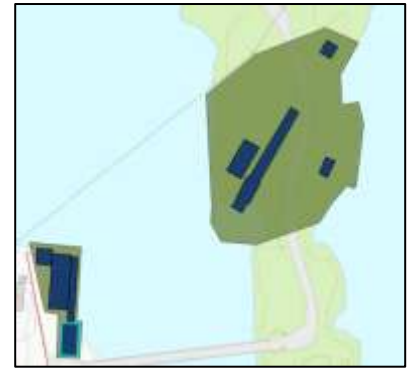
Beskrivelse

Bryggen er konstruert i treverk og står på pæler fundamentert i sjøbunnen. Kranen på bryggen er fastmontert på kanten, med fester til verkstedet.

Uthus

KulturminneID	241336-64
Tilstandsgrad	1

Historikk

Uthus bygget i 1939 for Fløtningsforeningen. Bygningen ble brukt som lagerrom for Fløtningsforeningen, til oppbevaring av reservedeler, verktøy, og annet utstyr.

Beskrivelse

Bygningen består av støpt betongplate på fundamentstolper. Den har bindingsverkskonstruksjon med utvendig bordkledning. Taket er tekket med teglstein.

Kran

KulturminneID	241336-97
Tilstandsgrad	ukjent

Historikk

Kranen ble brukt til løft av fartøy og andre elementer på vannet.

Beskrivelse

Kranen er plassert bak verkstedet og består av et betongfundament og bærende stolper montert over. Masten stikker ut over vannoverflaten. Langs verkstedet ligger en taljekrok med hjul og kjetting som mest sannsynlig har hørt til kranen (nederste bilde).

Båtslipp med skinner og vogn

KulturminneID	241336-65
Tilstandsgrad	3

Historikk

Slippen ble brukt til å trekke fartøy og annet tungt utstyr opp fra vannet til overhaling og reparasjon. Trekkraften kom fra vinsjen i vinsjhuset nord for slippen. Slippvognene var konstruert for å frakte tung last.

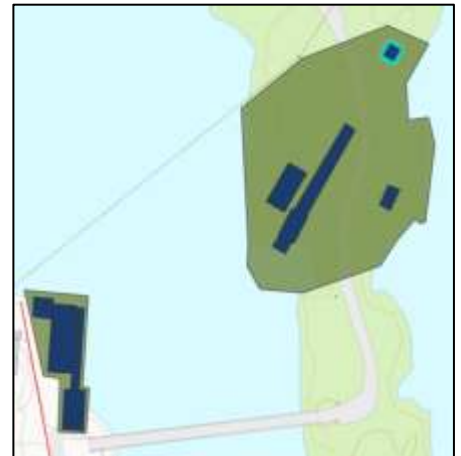
Beskrivelse

Slipp med tilhørende jernbaneskinner over vann. Disse er festet på langsgående betongfundamenter. Slippen leder ned til og videre ut i vannet.

Vinsjhus

KulturminneID	241336-66
Tilstandsgrad	3

Historikk

Vinsjhuset står i direkte linje ovenfor slippen, og bidro til å trekke fartøy og tungt utstyr opp og inn på slippen ved hjelp av en vinsj.

Beskrivelse

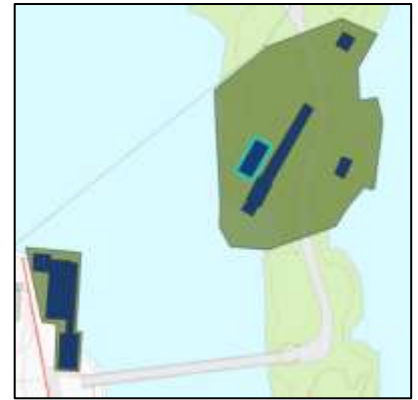
Liten bygning oppført i tre, plassert på et støpt betongfundament. Det er en dør på baksiden og åpning for vinsjen i front. Vinsjen er fortsatt plassert i bygningen, og inngår i fredningen med det øvrige interiøret. En del av heiseinnretningen knyttet til vinsjen utenfor bygningen er fremdeles intakt. En talje henger nedenfor åpningen av vinsjen, og den andre ligger på bakken ved siden av huset.

Bilder og beskrivelse av interiøret i vinsjhuset foreligger i dokumentasjonsvedlegg 2

Lager/verksted

KulturminneID	241336-67
Tilstandsgrad	3

Historikk

Lager og verksted i direkte tilknytning til slippen. Bygningen ble brukt til oppbevaring av utstyr og større gjenstander.

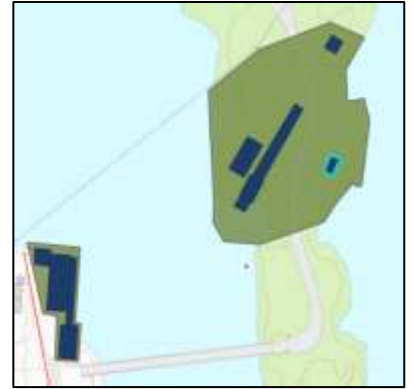
Beskrivelse

Bygningen er oppført med en enkel konstruksjon, basert på bindingsverk i tre med utvendig bordkledning. Ved langsiden mot slippen er bygningen løftet noe over terrengnivå med betongsøyler. Det går en rampe ned fra kortsiden mot vannet. Taket er tekket med teglstein.

Oppbevaringsplass

KulturminneID	241336-96
----------------------	-----------

Historikk

Opplagringsbukk for utstyr knyttet til slippen.

Beskrivelse

Bukken består av samme materiale som slippen, med betongfundament og skinner. En vogn står på skinnene. Et flyteelement og en vinsj er plassert på bakken foran vognen.

Område rundt verkstedet

KulturminneID	241336-90
----------------------	-----------

Området rundt verkstedsmiljøet omfatter en mindre del av vannflaten nord for verkstedet, samt et område på land bestående av grus og vegetasjon vest og sør for verkstedet.

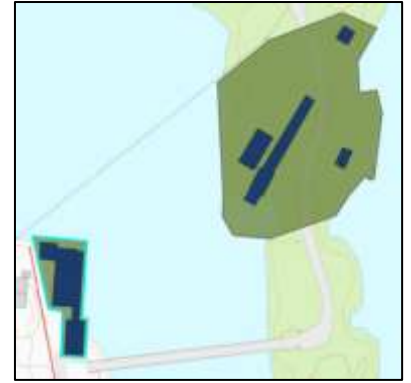

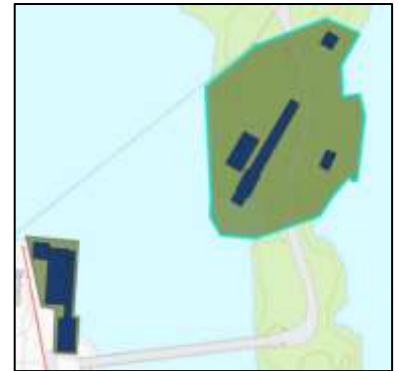
Foto: Marker-og-Aremark 2022, kart.finn.no

Området rundt slippen

KulturminneID	241336-100
----------------------	------------

Området består av landskapsområde med naturlig vegetasjon og en grusvei samt vannkant rundt området.

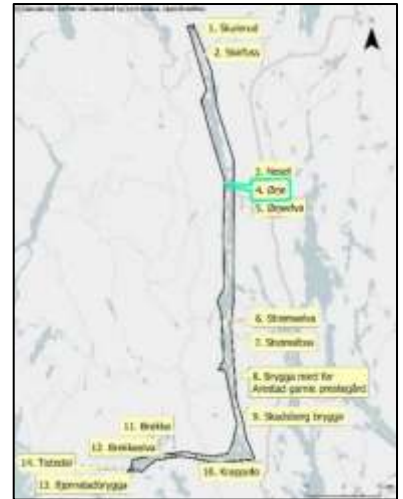
Høyspentmast og ledninger ligger utenfor fredningsområdet.

Kart over området. Foto Marker-og-Aremark 2022, kart.finn.no

4. Ørje kulturmiljø

Ørje sluser ble anlagt i 1860 som en del av utbyggingen av Haldenkanalen, og hadde en sentral rolle som knutepunkt i vassdraget. Slusene gjorde det mulig å regulere vannstanden og sikre gjennomgående ferdsel for både tømmerfløting og båttrafikk.

Tømmerfløting og slusing gjennom Ørje sluser i 1965. Foto: Aremark-Marker-Rakkestad-1965, kart.finn.no

Objekter som inngår i fredningen er:

Navn på objekt	KulturminneID
Sluseanlegg	241336-54
Slusekiosk	241336-55
Fastbrygge	241336-56
Slusemesterbolig	241336-57
Sluseassistentbolig	241336-58
Uthus	241336-59
Lagerhus vestre	241336-60
Lagerhus østre	241336-61
Hvilebrakke	241336-109
Område rundt Ørje kulturmiljø	241336-89

Sluseanlegg

KulturminneID	241336-54
Tilstandsgrad	1

Historikk

Sluseanlegget ble bygget i årene 1857-1860, samme tid som Strømsfoss sluser. Det ble bygget av Kanalselskapet for slusing av tømmer og fartøy. På fredningstidspunktet er sluseanlegget fremdeles i aktivt bruk for slusing av fartøy.

Beskrivelse

Sluseanlegg med 3 slusekammer og 4 sluseporter. Anlegget har en løftehøyde på til sammen 10 meter. Slusene er fremdeles hånddrevet, slik som de var ved åpningen i 1860.

Sluseportene åpnes ved hjelp av kjetting og en skyvearm som kan roteres. Luker for å åpne og lukke vanninnstrømning er plassert på broene mellom kamrene.

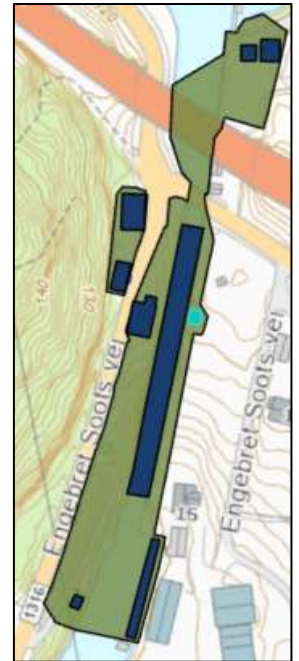

Slusekiosk

KulturminneID	241336-55
Tilstandsgrad	1

Historikk

Opprinnelig var slusekiosken en hvilebrakke ved Holvannet i Halden, men den ble flyttet på 1950-tallet til Ørje sluser i regi av Kanalselskapet. Bygningen ble brukt som slusekiosk ved Ørje sluser, og fungerer i dag som kontor.

Beskrivelse:

Bygningen står på steinrøyser og lecablokker. Den er oppført i bindingsverk med shingel på taket.

Fastbrygge

KulturminneID	241336-56
Tilstandsgrad	1

Historikk

Bryggen ble bygget av kanalselskapet. Den fungerte som brygge for fartøy og lektere.

Beskrivelse

Fastbrygge på trepæler, nedstrøms inntil sluseanlegget. Nåværende brygge ble oppført rundt år 2000.

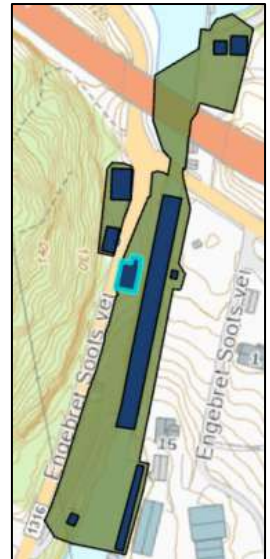

Slusemesterbolig

KulturminneID	241336-57
Tilstandsgrad	2

Historikk

Kanalselskapet bygget bolig for slusemesteren i 1857. Slusemesteren hadde ansvar for driften av sluseanlegget og betjente slusenes porter og kamre.

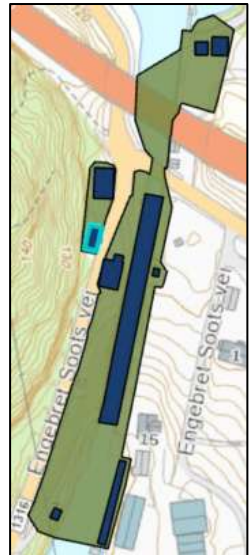
Beskrivelse

Boligen er lokalisert vest for sluseanlegget, i direkte tilknytning til det andre slusekammeret. Den ble utvidet med en ekstra etasje i 1917. Bygningen er oppført i sveitserstil og har karakteristiske arkitektoniske detaljer. På nordsiden er det et bislag fra 1953, som erstattet et tidligere tilbygg. Fasaden har novkasser i første etasje og stående skyggepanel med perlestaffprofil, mens andre etasje har liggende staffpanel. Taket er tekket med teglstein. Hovedbygningen er fundamentert på gråsteinsmur, mens tilbygget har støpt grunnmur.

Sluseassistentbolig

KulturminneID	241336-58
Tilstandsgrad	2

Historikk

Bolig for sluseassistenten ble oppført omkring 1880 av Kanalselskapet, og ligger på vestsiden av slusene ovenfor Engebret Soots vei. Sluseassistenten bistod slusemesteren med den daglige driften av sluseanlegget, herunder manuell betjening av sluseportene og utførelse av nødvendig vedlikeholdsarbeid.

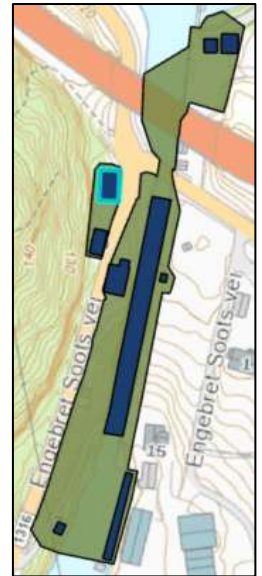
Beskrivelse

Bygningen, har i likhet med slusemesterboligen, en særegen sveitserstil. I 1917 ble 2. etasje påbygd. Tilsvarende som slusemesterboligen består fasaden av stående bordkledning i første etasje og liggende bordkledning i andre etasje.

Uthus

KulturminneID	241336-59
Tilstandsgrad	1

Historikk

Uthus oppført i 1860 av Kanalselskapet, og ble utvidet i 1895. Fungerer i dag som uthus til sluseboligene og lager for Kanalselskapet.

Beskrivelse

Bygningen er fundamentert på gråsteinsmur og har tegltekkt tak. Fasaden er kledd med stående bordpanel. Fundamentet er utført i stein og betong.

Lagerhus vestre

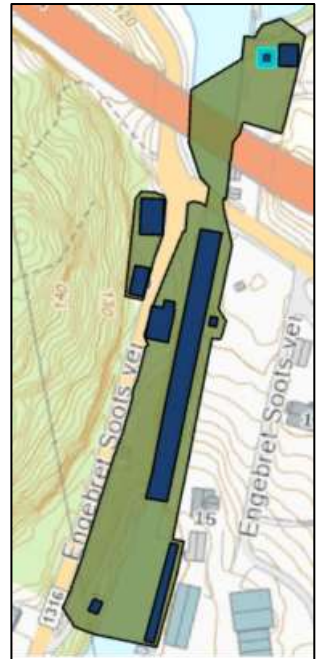
KulturminneID	241336-60
Tilstandsgrad	1

Historikk

Lagerhuset ble bygget i 1896 og fungerte som et pakkehus for ferdselen langs kanalen. I dag er lagerhuset omgjort til et fasilitetsbygg med toaletter og dusjer.

Beskrivelse

Bygningen er oppført med bindingsverkskonstruksjon og har tegltekktak. Fasaden er kledd med stående bordpanel. Fundamentet er utført i betong.

Lagerhus østre

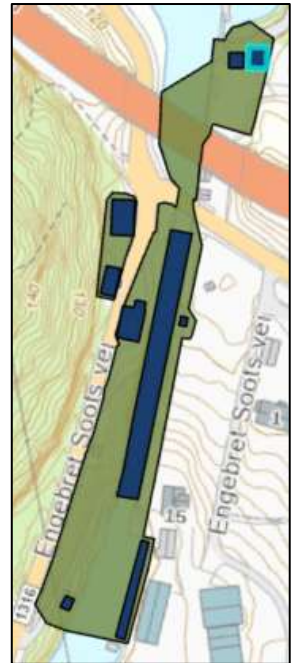
KulturminneID	241336-61
Tilstandsgrad	1

Historikk

Lagerhuset ble bygget i 1904 og fungerte som et pakkehus for ferdselen langs kanalen.

Beskrivelse

Bygningene er oppført på gråsteinsmur, med bindingsverk og bordkledning. Det er teglstein på taket. Fundamentet består av stein.

Hvilebrakke

KulturminneID	241336-109
Tilstandsgrad	1

Historikk

Hvilebrakken tjente som et tilrettelagt hvile- og oppholdssted for fløterne i tilknytning til sluseanlegget, og inngikk som et viktig tilholdssted knyttet til driften av slusene.

Beskrivelse

Bygningen er oppført på gråsteinsmur, med bindingsverk og bordkledning. Det er teglstein på taket.

Område rundt Ørje kulturmiljø

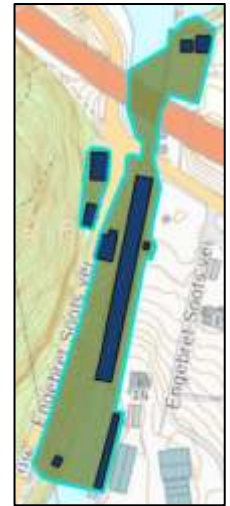
KulturminneID	241336-89
----------------------	-----------

Beskrivelse

Det foreslås fredning av to separate områder ved Ørje sluser i henhold til kulturminneloven § 19. Det ene området omfatter arealet rundt selve sluseanlegget, mens det andre inkluderer området omkring sluseassistentboligen og tilhørende uthus. De to områdene er fysisk adskilt av Engebret Soots vei, som ikke inngår i fredningen.

Området ved sluseanlegget består av et asfaltert landskap med svingbru, samt en kombinasjon av opparbeidet og naturlig vegetasjon og vann.

Området rundt sluseassistentboligen og uthuset preges av tilsvarende vegetasjon og en gruslagt biloppstillingsplass.

5. Ørjeelva

Nedover Ørjeelva var det installert flere objekter i vann i forbindelse med tømmerfløtingen. Stolper og lenser var strategisk plassert nedover elveløpet, og har hatt til hensikt å lette transporten av tømmer nedover vassdraget. Lensene er i dag borte, men stolpene står igjen som synlige spor etter virksomheten i elva.

Lenser og stolper i vann nedover Ørjeelva 1965. Foto: Aremark-Marker-Rakkestad 1965, kart.finn.no

Objekter som inngår i fredningen er:

Navn på objekt	KulturminneID
Stolperekke x 122	241336-53
Stolperekke x 6	241336-94
Dobbeltstolpe nr 1	241336-121
Dobbeltstolpe nr 2	241336-122
Dobbeltstolpe nr 3	241336-123
Stolpe nr 1	241336-124
Stolpe nr 2	241336-95
Stolpe nr 3	241336-120
Pælemaskin	241336-76

Stolperrekke x 122

KulturminneID	241336-53
----------------------	-----------

Historikk

Stolpene bidro til å stabilisere omkringliggende masser og forhindre erosjon eller utglidning, samtidig som den styrte tømmerets bevegelse i ønsket retning gjennom svingen, og reduserte risikoen for opphopning eller blokkering.

Beskrivelse

Stolperrekke av 122 stolper. Rekken strekker seg omtrent 250 meter.

Stolperrekke x 6

KulturminneID	241336-94
----------------------	-----------

Historikk

Stolpene bidro til å stabilisere omkringliggende masser og forhindre erosjon eller utglidning, samtidig som den styrte tømmerets bevegelse i ønsket retning gjennom fløtingsveien, og reduserte risikoen for opphopning eller blokkering.

Beskrivelse

Stolperrekke av 5 dobbeltstolper og en kjærring (en sammensatt og stabil konstruksjon bestående av tre eller fire stolper med helning mot hverandre).

Foto: Haldenvassdragets kanalselskap, 2025

Dobbeltstolpe nr 1

KulturminneID	241336-121
----------------------	------------

Historikk

Stolpene bidro til å stabilisere omkringliggende masser og forhindre erosjon eller utglidning, samtidig som den styrte tømmerets bevegelse i ønsket retning gjennom fløtingsveien, og reduserte risikoen for opphopping eller blokkering.

Beskrivelse

To stolper ved siden av hverandre.

Foto: Haldenvassdragets kanalselskap, 2025

Dobbeltstolpe nr 2

KulturminneID	241336-122
----------------------	------------

Historikk

Stolpene bidro til å stabilisere omkringliggende masser og forhindre erosjon eller utglidning, samtidig som den styrte tømmerets bevegelse i ønsket retning gjennom fløtingsveien, og reduserte risikoen for opphopning eller blokkering.

Beskrivelse

To stolper ved siden av hverandre.

Foto: Haldenvassdragets kanalselskap, 2025

Dobbeltstolpe nr 3

KulturminneID	241336-123
----------------------	------------

Historikk

Stolpene bidro til å stabilisere omkringliggende masser og forhindre erosjon eller utglidning, samtidig som den styrte tømmerets bevegelse i ønsket retning gjennom fløtingsveien, og reduserte risikoen for opphopning eller blokkering.

Beskrivelse

To stolper ved siden av hverandre

Foto: Haldenvassdragets kanalselskap, 2025

Stolpe nr 1

KulturminneID	241336-124
----------------------	------------

Historikk

Stolpen bidro til å styre tømmerets bevegelse i ønsket retning gjennom fløtingsveien, og reduserte risikoen for opphopning eller blokkering.

Beskrivelse

Enkeltstående stolpe

Foto: Haldenvassdragets kanalselskap, 2025

Ørjeelva

Stolpe nr 2

KulturminneID	241336-95
----------------------	-----------

Historikk

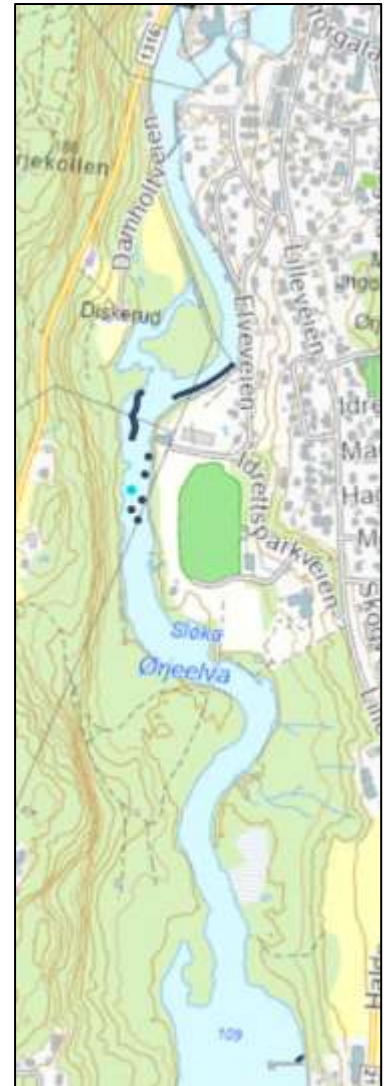
Stolpen bidro til å styre tømmerets bevegelse i ønsket retning gjennom fløtingsveien, og reduserte risikoen for opphopning eller blokkering.

Beskrivelse

Enkeltstående stolpe

Foto: Haldenvassdragets kanalselskap, 2025

Ørjeelva

Stolpe nr 3

KulturminneID	241336-120
----------------------	------------

Historikk

Stolpen bidro til å styre tømmerets bevegelse i ønsket retning gjennom fløtingsveien, og reduserte risikoen for opphopning eller blokkering.

Beskrivelse

Enkeltstående stolpe

Foto: Haldenvassdragets kanalselskap, 2025

Pælemaskin

KulturminneID	241336-76
Tilstandsgrad	3

Historikk

Pælemaskinen ble bygget tidlig på 1960-tallet av Fløtningsforeningen, og ble opprinnelig benyttet i forbindelse med å installere stolper i vannet. Den var i aktiv bruk frem til fløtingen ble avviklet i 1982. Etter fløtingens opphør har den vært benyttet til reparasjonsarbeid langs kanalen, med siste registrerte bruk i 2008.

Beskrivelse

Pælemaskinen er montert på flyteelementer og har tregulv. På toppen er det installert en stolperamme med fallodd, som ble benyttet til neddriving av stolper i vann.

6. Strømselva

I Strømselva er det også fortsatt synlige spor etter den historiske tømmerfløtingen som foregikk i vassdraget. Stolper, lenser og steinkister er strategisk plassert nedover elveløpet, og har hatt til hensikt å lette transporten av tømmer mot Strømsfoss sluser.

Kart over strømselva fra Bøensøya (bilde 1) videre nedover Strømselva (bilde 2) ned til Strømsfoss sluser (bilde 3).

Foto: Aremark-Marker-Rakkestad-1965, kart.finn.no

Objekter som inngår i fredningen:

Navn på objekt	KulturminneID
Steinkiste nr 1	241336-52
Steinkiste nr 2	241336-51
Lenserekke x 16 og steinkister nr 3 og nr 4	241336-87
Fløterhytte på Blåsuppen	241336-50
Område rundt fløterhytta på Blåsuppen	241336-99
Lenserekke x 15 og steinkiste nr 5	241336-125
Steinkiste nr 6	241336-48
Steinkiste nr 7	241336-126
Lenserekke x 43 og steinkister nr 9, nr 10 og nr 11	241336-49
Steinkiste nr 8	241336-127
Lenserekke x 54 og steinkiste nr 12	241336-47
Dobbeltstolpe nr 1	241336-93
Stolpe nr 1	241336-128
Stolpe nr 2	241336-129
Steinkiste nr 13	241336-46
Lenserekke x 36	241336-45
Lenserekke x 80 og steinkister nr 14 og nr 15	241336-44
Stolpe nr 3	241336-130
Kjærring	241336-131
Steinkiste nr 16	241336-43
Stolpe nr 4	241336-132
Lenserekke x 11	241336-42
Dobbeltstolpe nr 2	241336-133

Steinkiste nr 1

KulturminneID	241336-52
----------------------	-----------

Historikk

Steinkistene ble brukt som et stabiliserende festepunkt for lensene under fløtingen. De tålte store krefter fra strøm og store mengder tømmer på grunn av steinene.

Beskrivelse

Kvadratiske kar av tømmer fylt opp med stein. På grunn av tyngden på steinene synker steinkistene gradvis.

Foto: Haldenvassdragets kanalselskap, 2025

Steinkiste nr 2

KulturminneID	241336-51
----------------------	-----------

Historikk

Steinkistene ble brukt som et stabiliserende festepunkt for lensene under fløtingen. De tålte store krefter fra strøm og store mengder tømmer på grunn av steinene.

Beskrivelse

Kvadratiske kar av tømmer fylt opp med stein. På grunn av tyngden på steinene synker steinkistene gradvis.

Foto: Haldenvassdragets kanalselskap, 2025

Lenserekke x 16 og steinkister nr 3 og nr 4

KulturminneID	241336-87
----------------------	-----------

Historikk

Lensene ble brukt for at tømmeret skulle holde riktig kurs og ikke sette seg fast i grunnen. Steinkistene stabiliserte lenserekken.

Beskrivelse

Lenserekken består av 16 sammenkoblede tømmerstokker med tilhørende festeanordninger som kjetting og bolter festet til land og til steinkister. Konstruksjonen er utført med overlappende lensestokker, der stokkene ligger med en viss lengde over hverandre. Sammenføyningen av lensestokkene ble utført ved hjelp av smidde kramper, løkker og kjetting.

Fløterhytte på Blåsuppen

KulturminneID	241336-50
Tilstandsgrad	Ukjent

Historikk

Fløterhytta ble brukt av tømmerfløtere som hvile- og overnattingssted, og var et viktig tilholdssted for arbeiderne ved kanalen.

Beskrivelse

Hytta ligger på en odde ved innløpet til Strømselva mot nord. Den er oppført på gråsteinsmur, med laftet tømmer. Taket er tekket med torv og gress.

Strømselva

Område rundt fløterhytta på Blåsuppen

KulturminneID	241336-99
----------------------	-----------

Området består av landskapsområde med naturlig vegetasjon, samt deler av vannet.

Foto: Kart.finn.no

Lenserekke x 15 og steinkiste nr 5

KulturminneID	241336-125
----------------------	------------

Historikk

Lensene ble brukt for at tømmeret skulle holde riktig kurs og ikke sette seg fast i grunnen. Steinkisten stabiliserte lenserekken.

Beskrivelse

Lenserekken består av 15 sammenkoblede tømmerstokker med tilhørende festeanordninger som kjetting og bolter festet til land og til steinkisten. Konstruksjonen er utført med overlappende lensestokker, der stokkene ligger med en viss lengde over hverandre. Sammenføyningen av lensestokkene ble utført ved hjelp av smidde kramper, løkker og kjetting.

Steinkiste nr 7

KulturminneID	241336-126
----------------------	------------

Historikk

Steinkistene ble brukt som et stabiliserende festepunkt for lensene under fløtingen. De tålte store krefter fra strøm og store mengder tømmer på grunn av steinene.

Beskrivelse

Kvadratiske kar av tømmer fylt opp med stein. På grunn av tyngden på steinene synker steinkistene gradvis.

Foto: Haldenvassdragets kanalselskap

Lenserekke x 43 og steinkister nr 9, nr 10 og nr 11

KulturminneID	241336-49
----------------------	-----------

Historikk

Lensene ble brukt for at tømmeret skulle holde riktig kurs og ikke sette seg fast i grunnen. Steinkistene stabiliserte lenserekken.

Beskrivelse

Lenserekken består av 43 sammenkoblede tømmerstokker med tilhørende festeanordninger som kjetting og bolter festet til land og til steinkistene. Konstruksjonen er utført med overlappende lensestokker, der stokkene ligger med en viss lengde over hverandre. Sammenføyningen av lensestokkene ble utført ved hjelp av smidde kramper, løkker og kjetting.

Strømselva

Foto: Haldenvassdragets kanalselskap, 2025

Steinkiste nr 8

KulturminneID	241336-127
----------------------	------------

Historikk

Steinkistene ble brukt som et stabiliserende festepunkt for lensene under fløtingen. De tålte store krefter fra strøm og store mengder tømmer på grunn av steinene.

Beskrivelse

Kvadratiske kar av tømmer fylt opp med stein. På grunn av tyngden på steinene synker steinkistene gradvis.

Foto: Haldenvassdragets kanalselskap, 2025

Strømselva

Foto: Haldenvassdragets kanalselskap, 2025

Dobbeltstolpe nr 1

KulturminneID	241336-93
----------------------	-----------

Historikk

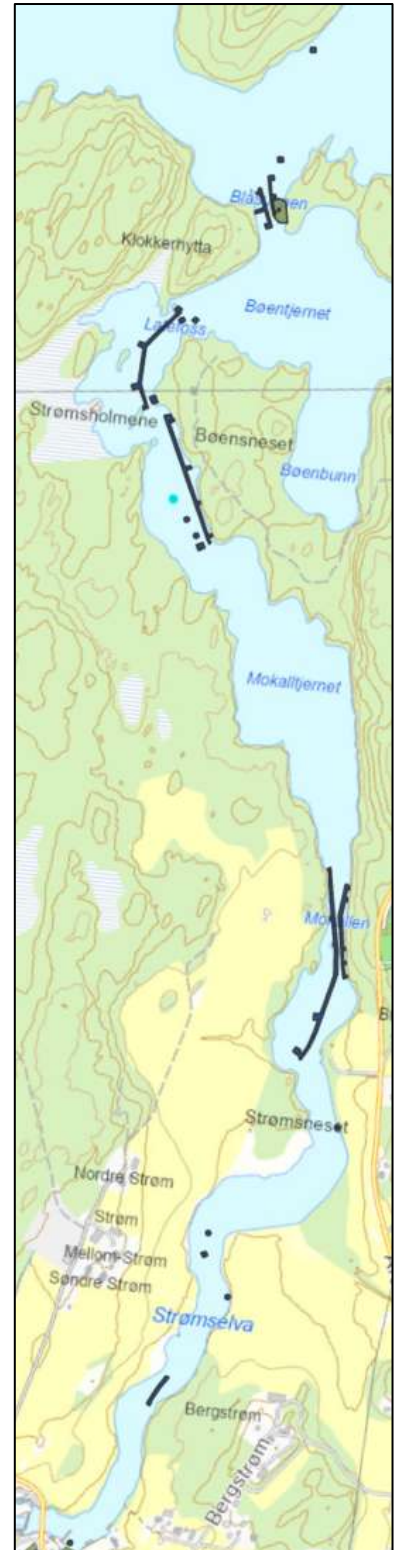
Dobbeltstolpen bidro til å styre tømmerets bevegelse i ønsket retning gjennom fløtingsveien, og reduserte risikoen for opphopning eller blokkering.

Beskrivelse

To stolper ved siden av hverandre.

Foto: Haldenvassdragets kanalselskap, 2025

Stolpe nr 1

KulturminneID	241336-128
----------------------	------------

Historikk

Stolpen bidro til å styre tømmerets bevegelse i ønsket retning gjennom fløtingsveien, og reduserte risikoen for opphopning eller blokkering.

Beskrivelse

Enkeltstående stolpe.

Foto: Haldenvassdragets kanalselskap, 2025

Stolpe nr 2

KulturminneID	241336-129
----------------------	------------

Historikk

Stolpen bidro til å styre tømmerets bevegelse i ønsket retning gjennom fløtingsveien, og reduserte risikoen for opphopning eller blokkering.

Beskrivelse

Enkeltstående stolpe.

Foto: Haldenvassdragets kanalselskap, 2025

Steinkiste nr 13

KulturminneID	241336-46
----------------------	-----------

Historikk

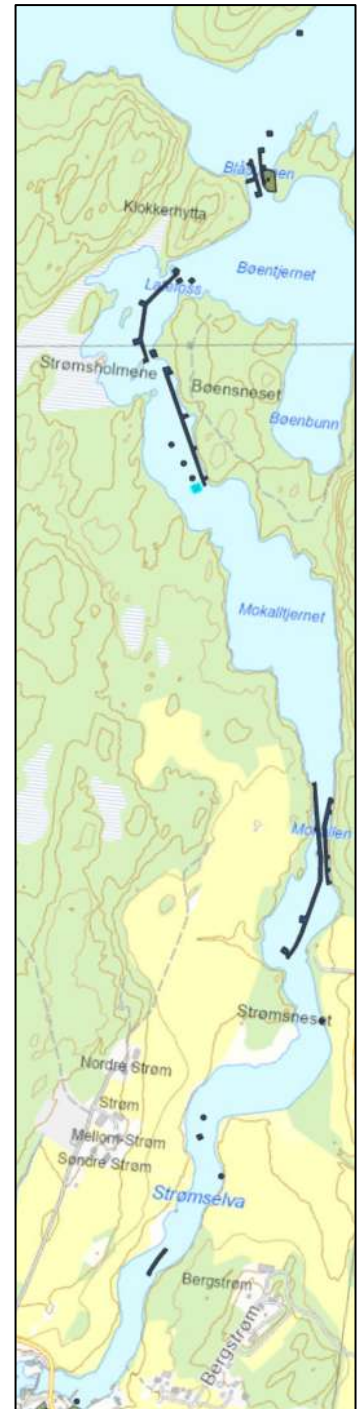
Steinkistene ble brukt som et stabiliserende festepunkt for lensene under fløtingen. De tålte store krefter fra strøm og store mengder tømmer på grunn av steinene.

Beskrivelse

Kvadratiske kar av tømmer fylt opp med stein. På grunn av tyngden på steinene synker steinkistene gradvis.

Foto: Haldenvassdragets kanalselskap, 2025

Lenserekke x 36

KulturminneID	241336-45
----------------------	-----------

Historikk

Lensene ble brukt for at tømmeret skulle holde riktig kurs og ikke sette seg fast i grunnen.

Beskrivelse

Lenserekken består av 36 sammenkoblede tømmerstokker med tilhørende festeanordninger som kjetting og bolter festet til land. Konstruksjonen er utført med overlappende lensestokker, der stokkene ligger med en viss lengde over hverandre. Sammenføyningen av lensestokkene ble utført ved hjelp av smidde kramper, løkker og kjetting.

Strømselva

Foto: Haldenvassdragets kanalselskap, 2025

Lenserekke x 80 og steinkister nr 14 og nr 15

KulturminneID	241336-44
----------------------	-----------

Historikk

Lensene ble brukt for at tømmeret skulle holde riktig kurs og ikke sette seg fast i grunnen.

Beskrivelse

Lenserekken består av 80 sammenkoblede tømmerstokker med tilhørende festeanordninger som kjetting og bolter festet til land og til steinkistene. Konstruksjonen er utført med overlappende lensestokker, der stokkene ligger med en viss lengde over hverandre.

Sammenføyningen av lensestokkene ble utført ved hjelp av smidde kramper, løkker og kjetting.

Strømselva

Foto: Haldenvassdragets kanalselskap, 2025

Stolpe nr 3

KulturminneID	241336-130
----------------------	------------

Historikk

Stolpen bidro til å stabilisere omkringliggende masser og forhindre erosjon eller utglidning, samtidig som den styrte tømmerets bevegelse i ønsket retning gjennom fløtingsveien, og reduserte risikoen for opphopning eller blokkering.

Beskrivelse

Enkeltstående stolpe.

Foto: Haldenvassdragets kanalselskap, 2025

Kjærring

KulturminneID	241336-131
----------------------	------------

Historikk

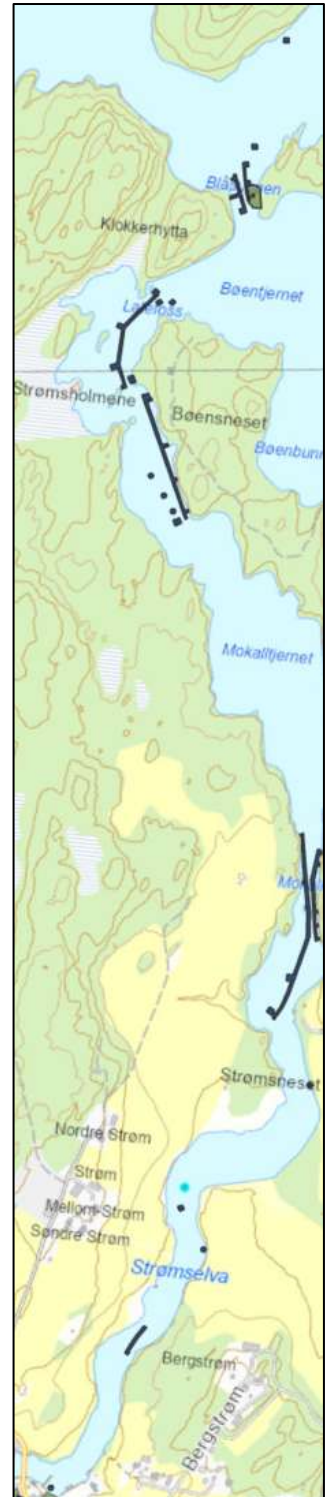
Kjærringer ble ofte plassert i svinger, ved innløp til innsjø eller foran sluseanlegg, der behovet for kontrollert flyt og oppsamling av tømmer var særlig stort.

Beskrivelse

En sammensatt og stabil konstruksjon bestående av fire stolper med helning mot hverandre.

Foto: Haldenvassdragets kanalselskap

Steinkiste nr 16

KulturminneID	241336-43
----------------------	-----------

Historikk

Steinkistene ble brukt som et stabiliserende festepunkt for lensene under fløtingen. De tålte store krefter fra strøm og store mengder tømmer på grunn av steinene.

Beskrivelse

Kvadratiske kar av tømmer fylt opp med stein. På grunn av tyngden på steinene synker steinkistene gradvis.

Stolpe nr 4

KulturminneID	241336-132
----------------------	------------

Historikk

Stolpen bidro til å stabilisere omkringliggende masser og forhindre erosjon eller utglidning, samtidig som den styrte tømmerets bevegelse i ønsket retning gjennom fløtingsveien, og reduserte risikoen for opphopning eller blokkering.

Beskrivelse

Enkeltstående stolpe.

Foto: Haldenvassdragets kanalselskap, 2025

Lenserekke x 11

KulturminneID	241336-42
----------------------	-----------

Historikk

Lensene ble brukt for at tømmeret skulle holde riktig kurs og ikke sette seg fast i grunnen.

Beskrivelse

Lenserekken består av 11 sammenkoblede tømmerstokker med tilhørende festeanordninger som kjetting og bolter festet til land og et festepunkt i vannet. Konstruksjonen er utført med overlappende lensestokker, der stokkene ligger med en viss lengde over hverandre. Sammenføyningen av lensestokkene ble utført ved hjelp av smidde kramper, løkker og kjetting.

Foto: Haldenvassdragets kanalselskap, 2025

Dobbeltstolpe nr 2

KulturminneID	241336-133
----------------------	------------

Historikk

Stolpene bidro til å stabilisere omkringliggende masser og forhindre erosjon eller utglidning, samtidig som den styrte tømmerets bevegelse i ønsket retning gjennom fløtingsveien, og reduserte risikoen for opphopning eller blokkering.

Beskrivelse

To stolper ved siden av hverandre like ved Strømsfoss sluseanlegg.

Foto: Haldenvassdragets kanalselskap, 2025

7. Strømsfoss kulturmiljø

Strømsfoss kulturmiljø består av et sluseanlegg med tilhørende bruksbygninger. Sluseanlegget nivellerte vannet mellom Øymarksjøen og Aremarksjøen.

Slusing av tømmer gjennom Strømsfoss sluser i 1965. Foto: Aremark-Marker-Rakkestad-1965, Finn.kart.no

Objekter som inngår i fredningen:

Navn på objekt	KulturminneID
Sluseanlegg	241336-33
Ganglense	241336-34
Slusekiosk	241336-35
Slusemesterbolig	241336-36
Uthus	241336-37
Jordkjeller	241336-38
Fløterhytte	241336-39
Stolperække x 20	241336-30
Stolperække x 79	241336-40
Stolperække x 50	241336-41
Område rundt Strømsfoss kulturmiljø	241336-86

Sluseanlegg

KulturminneID	241336-33
Tilstandsgrad	2

Historikk

Sluseanlegget ble bygget i 1860 av kanalselskapet, hvor det ble sprengt ut i fjell. Anlegget er bygget på samme tid som Ørje sluser. Sluseanlegget ble manøvrert manuelt frem til 1965, da det ble installert hydraulisk manøvrering av porter og portluker. Anlegget brukes i dag til slusing av fartøy.

Beskrivelse

Sluseanlegget har ett kammer og to sluseporter, og en løftehøyde på 2 meter. Sluseportene er laget av tre. Slusekammeret har vegger av fenderstokker inntil bergveggen, med gangbaner over. Bryterpanelene ved sluseportene aktiverer de hydrauliske åpne- og lukkemekanismene for portene og lukene i sluseanlegget. Jernkassene oppå portene skjuler mekanismen som bidrar til å åpne og lukke portene. Aggregatet for mekanikken står inne i slusekiosken.

Strømsfoss kulturmiljø

Ganglense

KulturminneID	241336-34
----------------------	-----------

Historikk

Ganglensen fungerte som en flytende arbeidsplattform parallelt med land, og gjorde det lett for arbeiderne ved sluseanlegget å håndtere og styre tømmeret i vannet nedstrøms sluseanlegget.

Beskrivelse

Avlang arbeidsplattform av tre, med en gangvei fra land. Opprinnelig ganglense ble ødelagt av flom. Lensen ble reetablert i 2025.

Foto: Haldenvassdragets kanalselskap, 2025

Slusekiosk

KulturminneID	241336-35
Tilstandsgrad	1

Historikk

Slusekiosken ble bygget i 1965. Den ble bygget i forbindelse med overgangen fra manuell til hydraulisk manøvrering av porter og portluker.

Beskrivelse

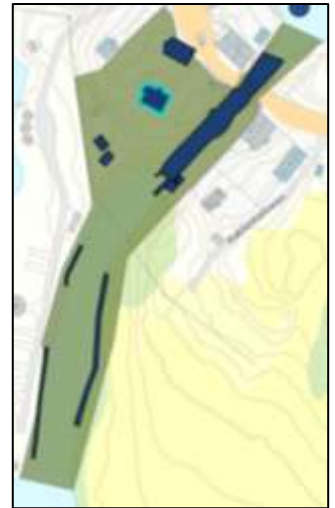
Bygningen har reisverk, tømmermannspanel og papp på taket. Fundamentet er støpt ringmur. Aggregatet til manøvreringen er plassert i bygningen, og inngår i fredningen med det øvrige interiøret.

Bilder og beskrivelse av interiøret til slusekiosken foreligger i dokumentasjonsvedlegg 2

Slusemesterbolig

KulturminneID	241336-36
Tilstandsgrad	1

Historikk

Slusemesterboligen ble bygget i 1893 av Haldenvassdragets Kanalselskap. Boligen ble bygget like vest for slusen for rask og enkel tilgang til slusene. Slusemesteren var ansvarlig for å operere og vedlikeholde sluseanlegget.

Beskrivelse

Huset er bygget i sveitserstil med perlestaffpanel. Kjøkkenbislag og pumpehus er påbygd i senere tid.

Uthus

KulturminneID	241336-37
Tilstandsgrad	1

Historikk

Bygget i 1892 som et uthus med fjøs. Fjøsdelen er ominnredet til utleieenhet, og resten av bygningen benyttes som lager for slusemesterboligen og for Haldenvassdragets kanalselskap. Deler av bygget var tidligere brukt til butikk.

Beskrivelse

Uthus med bindingsverk og bordkledning. Bygningen står på røyser og fjell, og har teglstein på taket.

Jordkjeller

KulturminneID	241336-38
Tilstandsgrad	1

Historikk

Jordkjelleren ble bygget i 1950 og benyttet som potetkjeller.

Beskrivelse

Bygget er i reisverk og står i dag på lecablokker og støpt dekke.

Fløterhytte

KulturminneID	241336-39
Tilstandsgrad	1

Historikk

Fløterhytta ble benyttet som hvile- og oppholdssted for arbeiderne ved Strømsfoss sluser. I tillegg ble bygningen brukt som oppbevaring av fløterutstyr.

Beskrivelse

Bygningen er laftet med kledd reisverk. Den er fundamentert på granitt og gråsteinsmur. Fløterhytta stod tidligere på enden av østbredden nedenfor sluseanlegget. Den ble flyttet i 2021 til sør for jordkjelleren, hvor det tidligere har stått fløterhytte. På østbredden stod bygningen på røyser med et tilbygg fra 1977 på nordsiden av bygget. Tilbygget ble ikke bygget opp igjen på nåværende plass. Pipa ble påmontert etter flyttingen. Hytta var ferdig istandsatt i 2023.

Stolperrekke x 20

KulturminneID	241336-30
----------------------	-----------

Historikk

Stolperrekken bidro til å stabilisere omkringliggende masser og forhindre erosjon eller utglidning, samtidig som den styrte tømmerets bevegelse i ønsket retning gjennom fløtingsveien, og reduserte risikoen for opphopning eller blokkering.

Beskrivelse

Stolperrekke av 20 stolper. Ligger nedstrøms sluseanlegget på vestbredden, i forlengelse av brygga.

Foto: Haldenvassdragets kanalselskap, 2025

Stolperrekke x 79

KulturminneID	241336-40
----------------------	-----------

Historikk

Stolpene bidro til å stabilisere omkringliggende masser og forhindre erosjon eller utglidning, samtidig som den styrte tømmerets bevegelse i ønsket retning gjennom fløtingsveien, og reduserte risikoen for opphopning eller blokkering.

Beskrivelse

Stolperrekke av 79 stolper. Ligger nedstrøms sluseanlegget på vestbredden sørover langs kanaltangen.

Foto: Haldenvassdragets kanalselskap, 2025

Stolperrekke x 50

KulturminneID	241336-41
----------------------	-----------

Historikk

Stolpene bidro til å stabilisere omkringliggende masser og forhindre erosjon eller utglidning, samtidig som den styrte tømmerets bevegelse i ønsket retning gjennom fløtingsveien, og reduserte risikoen for opphopning eller blokkering.

Beskrivelse

Stolperrekke av 50 stolper. Ligger nedstrøms sluseanlegget på østbredden sørøver.

Foto: Haldenvassdragets kanalselskap, 2025

Område rundt Strømsfoss kulturmiljø

KulturminneID	241336-86
----------------------	-----------

Beskrivelse

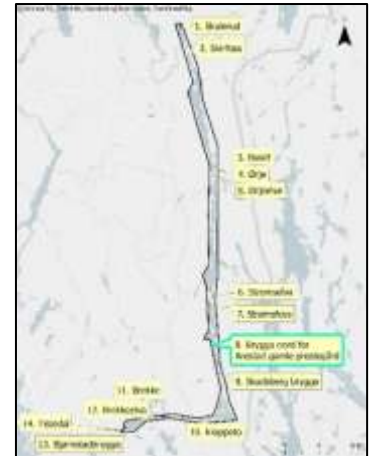
Området ved sluseanlegget består av opparbeidet og naturlig vegetasjon, gårds plass mellom bygningene og vann.

Brygga nord for Arestad gamle prestegård

8. Brygga nord for Arestad gamle prestegård

Brygga nord for Arestad gamle prestegård inngår som en del av transportveien langs kanalen. Den knyttet prestegården, kirka og bygda til kanaltrafikken, og ble et lokalt knutepunkt for området.

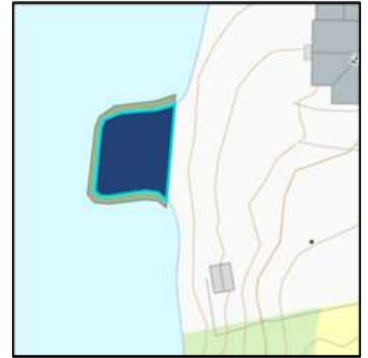
Brygga i 1965. Foto: Aremark-Marker-Rakkestad-1965, Finn.kart.no

Objekter som inngår i fredningen:

Navn på objekt	KulturminneID
Brygga	241336-108
Område rundt brygga	241336-111

Brygga

KulturminneID	241336-108
Tilstandsgrad	3

Historikk

Brygga var en viktig anløpsplass langs Haldenkanalen, brukt av dampskipene, som blant annet D/S "Turisten", på ruten mellom Skulerud og Tistedal. Den nære tilknytningen til å prestegården og kirken gjorde bryggen til et viktig stoppested for mange mennesker i området.

Beskrivelse

Bryggen består av steinblokker, naturstein og gress. Enkelte steiner er festet sammen med kramper. Et skilt på brygga viser at det er forbudt å parkere mellom sjøen og riksveien.

Brygga nord for Arestad gamle prestegård

Område rundt brygga

KulturminneID	241336-111
----------------------	------------

Beskrivelse

Området rundt brygga består av naturlig vegetasjon i vannkanten og vann.

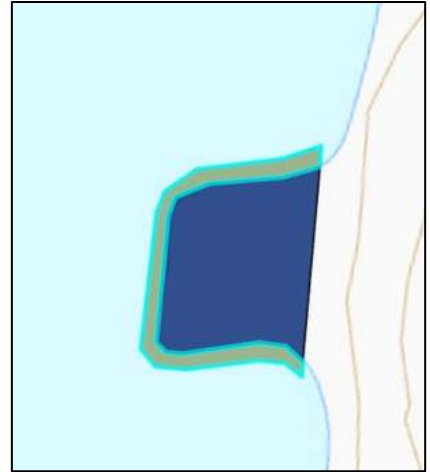
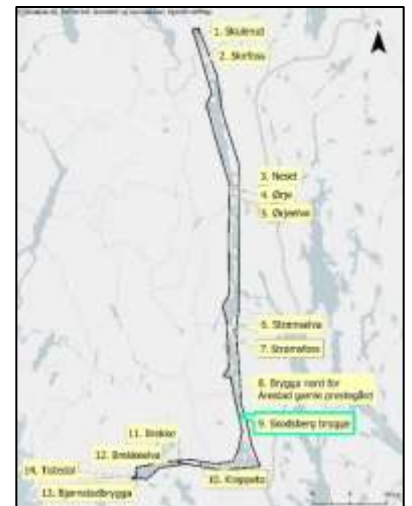

Foto: Marker-og-Aremark-2022, Finn.kart.no

9. Skodsberg brygge

Skodsberg brygge inngår som en del av transportveien langs kanalen. Den var en viktig anløpsplass langs Haldenkanalen, brukt av dampskipene, som blant annet D/S "Turisten" på ruten mellom Skulerud og Tistedal. Skodsberg brygge hadde også telefonforbindelse, noe som var uvanlig for bryggene langs Haldenkanalen.

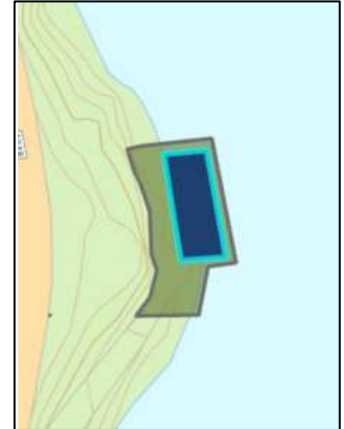
Skodsberg brygge i 1965. Foto: Aremark-Marker-Rakkestad-1965, Finn.kart.no

Objekter som inngår i fredningen:

Navn på objekt	KulturminneID
Skodsberg brygge	241336-32
Område rundt Skodsberg brygge	241336-85

Skodsberg brygge

KulturminneID	241336-32
Tilstandsgrad	2

Historikk

Skodsberg brygge var et anløpssted for D/S Turisten, og ble bygget i 1912. Her stod det en kullbod inntil fjellet, som ble jevnlig benyttet frem til kullbruket tok slutt, på midten av 1960-tallet. Da ble den revet og erstattet med en dieseltank. Denne stod på brygga frem til 1980-tallet.

I tillegg var det en telefonlinje i et låsbart skap på brygga. D/S Turisten hadde med seg et telefonapparat, og kunne koble seg til telefonlinjen ved behov. Skapet er fjernet, men det står fremdeles en telefonstolpe igjen på brygga.

Beskrivelse

Brygge oppbygd med granittblokker. Telefonstolpen står på nordsiden av bryggen, ved siden av trappen ned til vannet. Det vokser gress på bryggen.

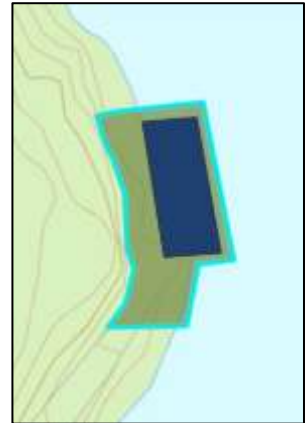
Skodsberg brygge

Område rundt Skodsberg brygge

KulturminneID	241336-85
----------------------	-----------

Beskrivelse

Område rundt Skodsberg brygge består av naturlig vegetasjon og vann.

Kart over området, 2022. Foto: Marker-og-Aremark-2022, Finn.kart.no

10. Krappeto kulturmiljø

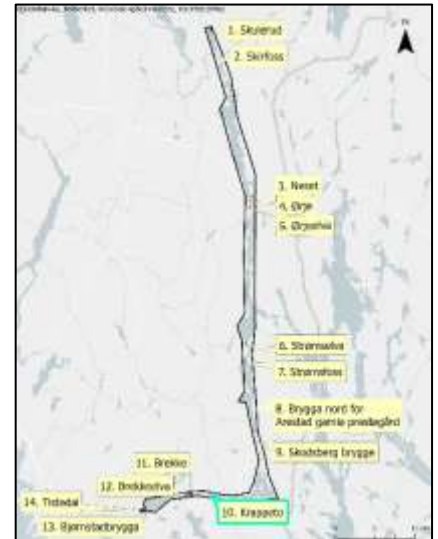
Krappeto ble opprinnelig etablert i 1856–1857 og bestod av et bygningsmiljø med blant annet sluseanlegg, demning, kanalinspektørbolig, slusemesterbolig, arbeiderbrakker og uthus. Totalt var det om lag 8–9 bygninger på Krappeto. Sluseanlegget var en sentral del av Haldenkanalen frem til 1924, da det ble neddemmet i forbindelse med etableringen av Brekke dam og kraftverk. Krappeto fremstår i dag som et neddemmet kulturminne, med kun enkelte bygninger stående igjen.

Krappeto før neddemningen. Bildet er tatt oppstrøms, og viser flere bygninger som senere har gått tapt. Motivet dokumenterer også aktiv tømmerfløting i vassdraget. Foto fra Halden historiske samlinger.

Krappeto før neddemningen, ca 1880-1885. Bilde er tatt nedstrøms med slusene til venstre og dam og elveløp til høyre. Foto: Fahlström, Elis, Østfold fylkes billedarkiv (CC BY-NC-ND)

Krappeto kulturmiljø

Eldre kart over sluseanlegget og bygningsmiljøet på Krappeto 1905. Peter Martin Ankers d.y.s arkiv, Østfoldmuseene.

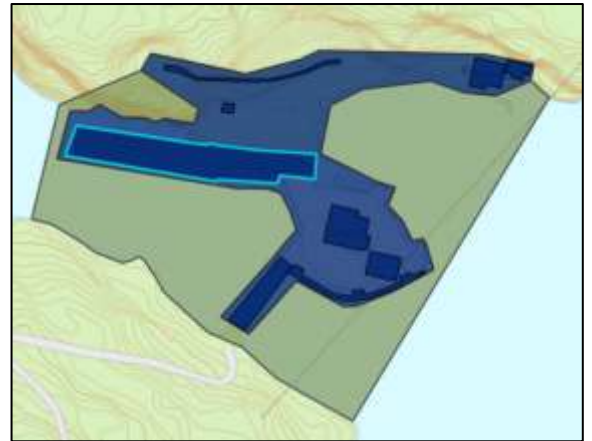
Krappeto etter neddemningen i 1965. Foto: Aremark-Marker-Rakkestad-1965, Finn.kart.no

Objekter som inngår i fredningen:

Navn på objekt	KulturminneID
Sluseanlegg, over og under vann	241336-25
Inspektørbolig	241336-26
Uthus ved inspektørbolig	241336-27
Uthus ved sluseanlegg	241336-106
Fløterbolig	241336-102
Uthus ved fløterbolig	241336-103
Demning under vann	241336-104
Veianlegg	241336-105
Lenserekke	241336-28
Område foreslått fredet etter § 15	241336-83
Område rundt Krappeto kulturmiljø	241336-88

Sluseanlegg, over og under vann

KulturminneID	241336-25
----------------------	-----------

Historikk

Sluseanlegget ble bygget av Haldenvassdragets kanalselskap i 1856. Krappeto sluseanlegg var sammen med de gamle slusene ved Brekke de første anleggene knyttet til kanaliseringen i Haldenkanalen.

Sluseanlegget ble ødelagt i 1861 av en kraftig flom i kanalen. Det ble reparert over lengre tid og var operativ igjen i 1877.

Halden kommune sikret seg fallrettighetene i Stenselven og Brekke kraftstasjon og nye Brekke sluser stod ferdig i 1924. Det førte til at Krappeto sluseanlegg og dam ble neddemmet.

Beskrivelse

Sluseanlegget hadde 4 slusekamre og 5 sluseporter, med en total løftehøyde på 13,7 meter. Anlegget ble bygget i stein og tettet med rosentorv. Innvendig var slusekamrene dekket med plank. Det er kun deler av øverste slusekammer som er synlig over vann i dag.

Krappeto kulturmiljø

Inspektørbolig

KulturminneID	241336-26
Tilstandsgrad	1

Historikk

Boligen ble bygget i 1856 av Haldenvassdragets kanalselskap som kanalinspektørbolig og kontor. Deretter ble bygningen benyttet som bolighus for Jan Tofsbys. På fredningstidspunktet benyttes den som utleieenhet for turister.

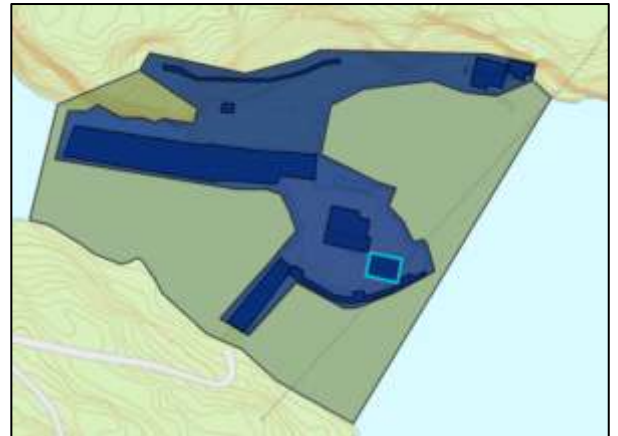
Beskrivelse

Boligen er oppført i sveitserstil og fundamentert på gråsteinsmur. Veggene er laftet i tømmer og kledd med bordpanel. Taket er tekket med teglstein.

Uthus ved inspektørbolig

KulturminneID	241336-27
Tilstandsgrad	2

Historikk

Uthus ved inspektørbolig ble brukt som oppbevaringsplass for utstyr knyttet til driften på Krappeto.

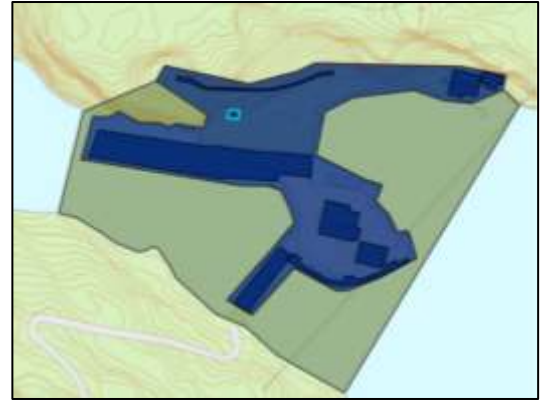
Beskrivelse

Uthus med vedskjul, lager og innredet rom. Uthuset er oppført på røyser. Bygningen er utført i bindingsverk, med utvendig bordkledning. Taket er tekket med teglstein. Uthuset ble oppført på slutten av 1990 av Jan Tofsbysby. Uthuset står på samme sted som et tidligere uthus.

Uthus ved sluseanlegget

KulturminneID	241336-106
Tilstandsgrad	1

Historikk

Etter tidligere kartskisser er bygningen definert som uthus. Det har også blitt benyttet som utedo.

Beskrivelse

Bygningen er enkelt utformet, med tak tekket av blikkplater og vegger kledd med liggende bordpanel. Fundamentet består delvis av mursteinsrøyser. Det er dekorert tre fugler på dørene.

Fløterbolig

KulturminneID	241336-102
Tilstandsgrad	1

Historikk

Fløterboligen ble benyttet som hvile- og oppholdssted for arbeiderne på Krappeto sluser.

Beskrivelse

Bygningen er oppført i bindingsverk og fundamentert på stein. Taket er tekket med teglstein. Den består av to etasjer. Bygningen ble istandsatt i 1994, og i forbindelse med dette arbeidet ble inngangspartiet flyttet fra østsiden til nordsiden. Svalgangen på nordsiden ble innbygd.

Uthus ved fløterbolig

KulturminneID	241336-103
Tilstandsgrad	1

Historikk

Det opprinnelige uthuset ble benyttet for oppbevaring av fløtingsutstyr. Det var i svært dårlig stand, og ble erstattet med dagens uthus i forbindelse med istandsettingen av fløterboligen i 1994.

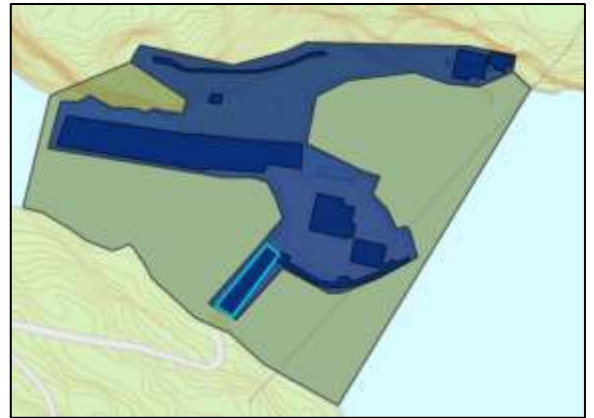
Beskrivelse

Uthuset er oppført i bindingsverk og fundamentert på stein og fjell. Taket er tekket med teglstein. Bygningen står på samme plass som det opprinnelige uthuset.

Demning under vann

KulturminneID	241336-104
----------------------	------------

Historikk

Krappeto dam ble opprinnelig oppført som en tømmerdam i 1865. I perioden 1892–1894 ble den ombygget til en steindam.

Da Halden kommune sikret seg fallrettighetene i stenselven og Brekke kraftstasjon og nye Brekke sluser stod ferdig i 1924, førte det til at demningen og sluseanlegget på Krappeto ble neddemmet.

Beskrivelse

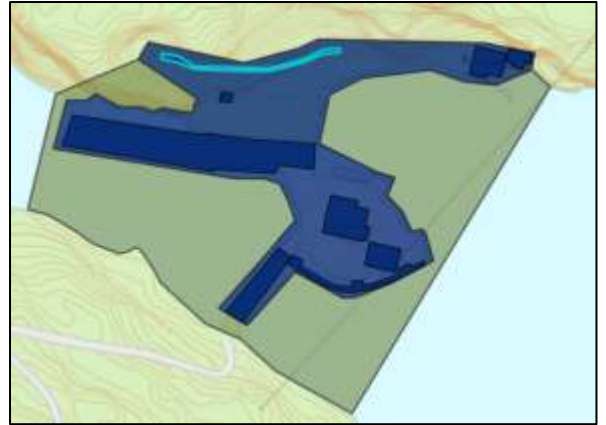
Steindam på omtrent 30 meter. Det er kun landfestene på hver side av demningen som er synlig over vannet i dag.

Dokumenterte steiner fra demningen under vann.

Veianlegg

KulturminneID	241336-105
----------------------	------------

Historikk

Veianlegget ble etablert for besøkende ved Krappeto sluseanlegg, og førte frem til et utsiktspunkt med utsikt over det omkringliggende området.

Beskrivelse

Spor etter opparbeidet sti med steinsetting, rekkverk og benk på vei opp mot utsiktspunktet. Opprinnelig stod det også en benk ved det utsiktspunktet på toppen.

Lenserekke

KulturminneID	241336-28
----------------------	-----------

Historikk

Lenserekken langs Krappetoholmen ble brukt for at tømmeret skulle holde riktig kurs og ikke sette seg fast i land.

Beskrivelse

Lenserekken består av 6 lange tømmerstokker med tilhørende festeanordninger som kjetting og bolter festet til land. Konstruksjonen er utført med overlappende lensestokker, der endene ligger over hverandre. Sammenføyningen av lensestokkene ble utført ved hjelp av smidde kramper, løkker og kjetting.

Område foreslått fredet etter § 15

KulturminneID	241336-83
----------------------	-----------

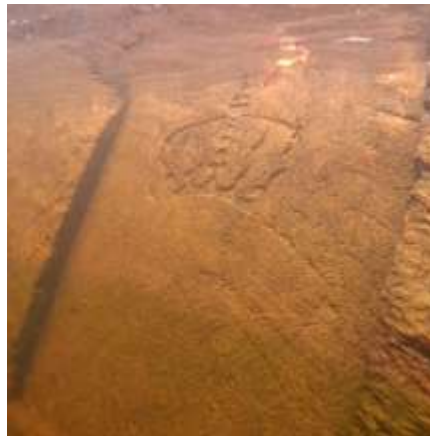
Historikk

Krappeto var et viktig sted for tømmerfløtingen og turismen på 1800-tallet. I tillegg til bygningene som står i dag, stod det tidligere en arbeiderbolig, en smie og flere uthus/lagerbygninger. I dag er det kun tufter igjen av disse.

I fjellveggen langs sluseanlegget er Kong Haakons VIIIs navnetrekk fra hans reise langs Haldenkanalen i 1909. Deler av denne er synlig over vann ved lav vannstand.

Beskrivelse

Flere spor etter driften på Krappeto, med blant annet steinmurer, trapper, brygger og inskripsjonen i fjellet av Kong Haakon VII tyder på at området var et viktig stoppested i Haldenkanalen.

Inskripsjon av Kong Haakon VII i fjellet ved sluseanlegget.

Krappeto kulturmiljø

Steinsetting og tufter etter tidligere bygninger på Krappeto

Krappeto kulturmiljø

Område rundt Krappeto kulturmiljø

KulturminneID	241336-88
----------------------	-----------

Beskrivelse

Området består av naturlig vegetasjon og landskap, samt vann ved kulturmiljøet Krappeto.

11. Brekke kulturmiljø

Stenselven med sluseanleggene ved Brekke var de første sluseanleggene som ble etablert i Haldenkanalen.

Det nåværende operative sluseanlegget ved Brekke ble etablert i 1924 som en del av utbyggingen av Brekke dam og kraftverk, og er lokalisert i direkte tilknytning til restene av et av de opprinnelige sluseanleggene fra 1853.

Tømmer gjennom Brekke sluser i 1960. Foto: Hvaler-Halden-Aremark-1960, kart.finn.no

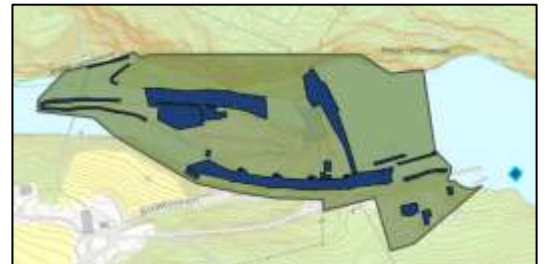
Objekter som inngår i fredningen:

Navn på objekt	KulturminneID
Steinkiste	241336-115
Ganglense	241336-114
Lenserekke ved sluseanlegg	241336-113
Gamle Brekke sluseanlegg	241336-9
Nye Brekke sluser	241336-10
Slusekiosk 1	241336-15
Slusekiosk 2	241336-14
Slusekiosk 3	241336-13
Slusekiosk 4	241336-12
Slusekiosk 5	241336-11
Slusemesterbolig	241336-16
Uthus	241336-17
Sluseassistentbolig	241336-18
Hageanlegg	241336-19

Verksted	241336-20
Smie	241336-21
Øvre fløterhytte	241336-22
Nedre fløterhytte	241336-23
Fastbrygge oppstrøms	241336-24
Brekke dam	241336-159
Stolperække mot land x 62	241336-116
Stolperække mot land x 54	241336-117
Stolperække langs molo x 68	241336-118
Vannivåstav	241336-119
Område rundt Brekke kulturmiljø	241336-82

Steinkiste

KulturminneID	241336-115
----------------------	------------

Historikk

Steinkistene ble brukt som et stabiliserende festepunkt for lensene under fløtingen. De tålte store krefter fra strøm og store mengder tømmer på grunn av steinene, i motsetning til enkeltstolper.

Beskrivelse

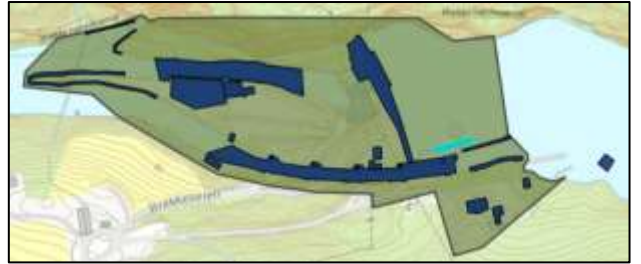
Kvadratiske kar av tømmer fylt opp med stein. På grunn av tyngden på steinene synker steinkistene gradvis.

Foto: Haldenvassdragets kanalselskap, 2025

Ganglense

KulturminneID	241336-114
----------------------	------------

Historikk

Ganglensen både ledet tømmeret mot innløpet til slusene, og ble benyttet som arbeidsplattform for fløterne. Ganglensen lå opprinnelig langs fjellet inn mot øverste slusekammer.

Beskrivelse

Avstivet lensekonstruksjon. Lensen er forsterket med tverrgående avstivninger med en plattform bestående av plank.

Foto: Haldenvassdragets kanalselskap, 2025

Lenserekke ved sluseanlegg

KulturminneID	241336-113
----------------------	------------

Historikk

Lenserekken ble brukt til å lede tømmeret mot sluseanlegget, og forhindre at det satte seg fast i land.

Beskrivelse

Lenserekken består av lange sammenkoblede tømmerstokker med tilhørende festeanordninger som kjetting og bolter festet til land. Sammenføyningen av lensestokkene ble utført ved hjelp av smidde kramper, løkker og kjetting. Opprinnelig lå det en ganglense hvor lenserekken ligger i dag.

Foto: Haldenvassdragets kanalselskap, 2025

Gamle Brekke sluseanlegg

KulturminneID	241336-9
Tilstandsgrad	3

Historikk

De opprinnelige slusene ved Brekke utgjorde et av de første sluseanleggene i Haldenkanalen, og ble etablert i 1853. Anlegget ble bygget av Haldenvassdragets kanalselskap.

Anlegget ble påført betydelige skader som følge av en flom i 1861, hvilket medførte omfattende ødeleggelser på både slusemurer og porter. Et nytt anlegg ble ferdigstilt i 1877. I perioden 1909–1911 gjennomgikk sluseanlegget en omfattende restaurering, hvor blant annet nye støpte slusevegger ble etablert.

Beskrivelse

Anlegget ble bygget i stein og tettet med rosentorv. Innvendig var slusekamrene dekket med plank. Sluseanlegget hadde en løftehøyde på 13 meter. Det er ikke i drift som sluseanlegg lenger, da det ble erstattet av Nye Brekke sluser i 1924. Det er kun deler igjen av det opprinnelige anlegget. Utløpsvann fra Brekke kraftstasjon munner ut i det gamle kanalløpet.

Nye Brekke sluser

KulturminneID	241336-10
Tilstandsgrad	2

Historikk

Sluseanlegget ble bygget i 1924 av Haldenvassdragets kanalselskap og August Paulsen Ness i forbindelse med etableringen av Brekke kraftstasjon og dam. Sluseanlegget erstattet gamle Brekke sluser fra 1853. Anlegget brukes fremdeles for slusing av fartøy.

Beskrivelse

Sluseanlegget er oppført i betong og er utstyrt med sluseporter konstruert i stål. Anlegget består av fire sammenkoblede slusekamre med en samlet løftehøyde på 26,6 meter, hvilket gjør det til Nord-Europas høyeste sammenhengende slusetrapp.

Sluseportene er bygget opp av kraftige stålplater forsterket med horisontale ribber, montert på motstrøms side. Ribbene er plassert tettere i nederste del av porten, for å motstå det høye vanntrykket. Vannoverføringen mellom kamrene foregår via skjulte omløpsrør under anlegget, som frakter vannet fra det ene slusekammeret til det neste.

Portene og lukene i anlegget betjenes av elektriske motorer, men er også konstruert for manuell manøvrering ved behov.

Brekke kulturmiljø

Slusekamre ved slusekiosk 1, 3 og 5 har vinsjer for å kunne trekke tømmeret inn i slusene.

Slusekiosk 1

KulturminneID	241336-15
Tilstandsgrad	2

Historikk

Slusekioskene ble bygget i 1924 av Haldenvassdragets kanalselskap og August Paulsen Ness. Slusekioskene ble bygget for styring og manøvrering av sluseanlegget, og ivaretar fortsatt denne funksjonen i dag.

Beskrivelse

Slusekiosk nr. 1 er plassert ved den øverste (oppstrøms) sluseporten. Det er plassert én slusekiosk ved hver av de fem sluseportene. Kioskene er nummerert fra 1 (øverst) til 5 (nederst). Manøvrering av slusekamrene foretas fra disse kioskene, og inngår i fredningen med det øvrige interiøret.

Bygningene er oppført på støpt betongfundament, med trekonstruksjon i bindingsverk og stående lekteledning. Taket er tekket med malte metallplater. Vindusfeltene er av type koblede vinduer.

Beskrivelse og bilder av interiøret til slusekiosken foreligger i dokumentasjonsvedlegg 2

Slusekiosk 2

KulturminneID	241336-14
Tilstandsgrad	2

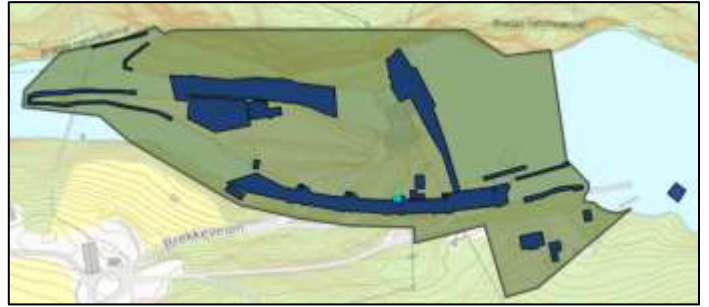
Slusekiosk nummer 2. Nærmere historikk og beskrivelse av slusekioskene fremgår under slusekiosk nummer 1.

Beskrivelse og bilder av interiøret til slusekiosken foreligger i dokumentasjonsvedlegg 2

Slusekiosk 3

KulturminneID	241336-13
Tilstandsgrad	2

Slusekiosk nummer 3. Nærmere beskrivelse av slusekioskene fremgår under slusekiosk nummer 1.

Beskrivelse og bilder av interiøret til slusekiosken foreligger i dokumentasjonsvedlegg 2

Slusekiosk 4

KulturminneID	241336-12
Tilstandsgrad	2

Slusekiosk nummer 4. Nærmere beskrivelse av slusekioskene fremgår under slusekiosk nummer 1.

Beskrivelse og bilder av interiøret til slusekiosken foreligger i dokumentasjonsvedlegg 2

Slusekiosk 5

KulturminneID	241336-11
Tilstandsgrad	2

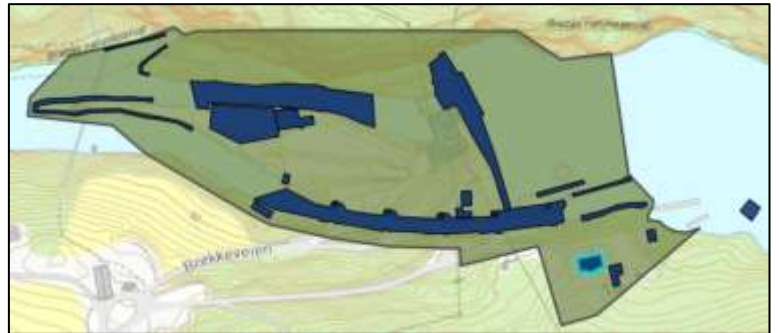
Slusekiosk nummer 5. Nærmere beskrivelse av slusekioskene fremgår under slusekiosk nummer 1.

Beskrivelse og bilder av interiøret til slusekiosken foreligger i dokumentasjonsvedlegg 2

Slusemesterbolig

KulturminneID	241336-16
Tilstandsgrad	1

Historikk

Boligen for slusemesteren ble oppført i 1924 av Haldenvassdragets Kanalselskap. Materialene til bygningen er gjenbrukt fra en av bygningene som tidligere stod på Krappeto. Under oppbyggingen på Brekke ble byggestilen endret – fra sveitserstil til nasjonalromantisk stil.

Slusemesteren hadde ansvar for driften av sluseanlegget og betjente slusenes porter og kamre.

Beskrivelse

Bygningen er en vertikaldelt tomannsbolig, med separate boenheter fordelt side om side. Fundamentet består av støpt grunnmur.

Uthus

KulturminneID	241336-17
Tilstandsgrad	1

Historikk

Uthuset ble bygget i 1924 av Haldenvassdragets kanalselskap ved slusemesterboligen. Det ble brukt til oppbevaring av utstyr. Tidligere fantes det et separat uthus like ved for husdyrhold. Dette bygget er revet.

Beskrivelse

Uthuset er oppført på støpt ringmur, med bindingsverkskonstruksjon og utvendig kledning av lektepanel. Taket er tekket med teglstein.

Sluseassistentbolig

KulturminneID	241336-18
Tilstandsgrad	1

Historikk

Sluseassistentboligen ble bygget i 1877. Opprinnelig var det bygget som slusemesterbolig for gamle Brekke sluser. Da nye Brekke sluser ble anlagt i 1924 ble denne bygningen endret til sluseassistentbolig.

Sluseassistenten bistod slusemesteren med den daglige driften av sluseanlegget, herunder betjening av sluseportene og utførelse av nødvendig vedlikeholdsarbeid for å sikre kontinuerlig funksjon og driftssikkerhet.

Beskrivelse

Boligen er oppført i sveitserstil. Fundamentet består av gråsteinsmur. Taket er tekket med rød teglstein.

Hageanlegg

KulturminneID	241336-19
----------------------	-----------

Historikk

Hageanlegget ved sluseassistentboligen bestod av blomster, trær og busker. Hagen fremstod tidligere av høy prydmessig kvalitet, men dette har gradvis blitt redusert over tid. I senere år er det imidlertid plantet stauder som tilsvarer de historiske artene, med mål om å gjenskape noe av den opprinnelige hagens uttrykk og kvaliteter.

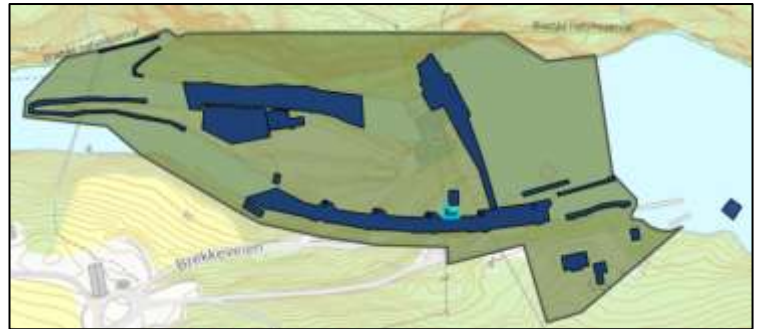
Beskrivelse

Hageområdet er orientert mot sørvest. Hagen består blant annet av grusflater, plen, stauder, busker, trær og opparbeidete steinstrukturer.

Verksted

KulturminneID	241336-20
Tilstandsgrad	1

Historikk

Verkstedet ble bygget i 1924 av Haldenvassdragets Kanalselskap A/S og August Paulsen Ness. På 1950-tallet ble verkstedet påbygd med tørkerom og plass for lagring av elektriske motorer. Fra 1986 ble tørkerommet benyttet til hvilerom og kontor.

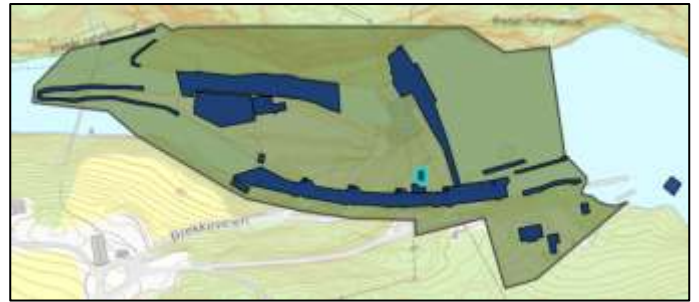
Beskrivelse

Bygningen er oppført med støpt ringmur og støpt gulv. Veggkonstruksjonen består av bindingsverk, med utvendig kledning av lektepanel. Taket er tekket med slette stålplater med valsede skjøter.

Smie

KulturminneID	241336-21
Tilstandsgrad	1

Historikk

Smia ble bygget av Haldenvassdragets Kanalselskap A/S og August Paulsen Ness på 1950-tallet. I dag brukes det både som smie og lagerrom.

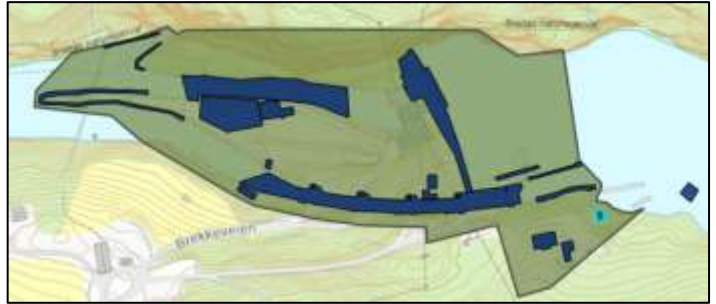
Beskrivelse

Bygningen er fundamentert på betongringmur. Konstruksjonen er oppført i bindingsverk med utvendig kledning av lektepanel. Taket er tekket med slette stålplater med valsede skjøter.

Øvre fløterhytte

KulturminneID	241336-22
Tilstandsgrad	1

Historikk

Fløterhytta ble flyttet fra oppstrøms gamle Brekke sluser i 1924, og senere påbygd. Den fungerer i dag som utleieobjekt.

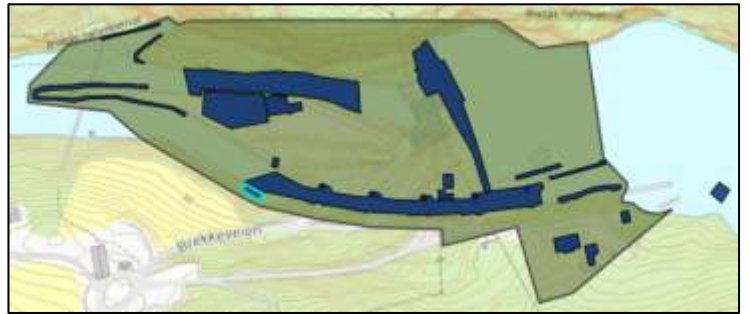
Beskrivelse

Den eldste delen står på røyser og er tømret. Påbygget står på støpt ringmur og er bindingsverk. Taket er tekket med teglstein. Bygget ble fullrestaurert i 2010-11.

Nedre fløterhytte

KulturminneID	241336-23
Tilstandsgrad	1

Historikk

Bygningen ble opprinnelig oppført som materialbu i 1924. Fløterhyttedelen ble påbygd på slutten av 1920-tallet, oppført ved bruk av gjenbrukte og eldre materialer.

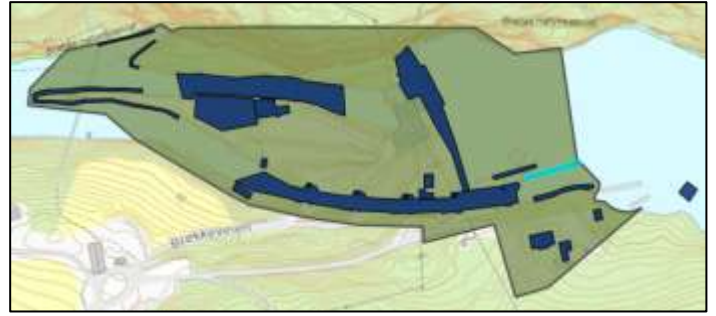
Beskrivelse

Bygningen er fundamentert på røyser, med unntak av bakveggen som er oppført på støpt mur. Konstruksjonen består hovedsakelig av reisverk med under- og påligger, mens bakveggen har slett låvepanel som utvendig kledning. Taket er tekket med teglstein.

Fastbrygge oppstrøms

KulturminneID	241336-24
Tilstandsgrad	2

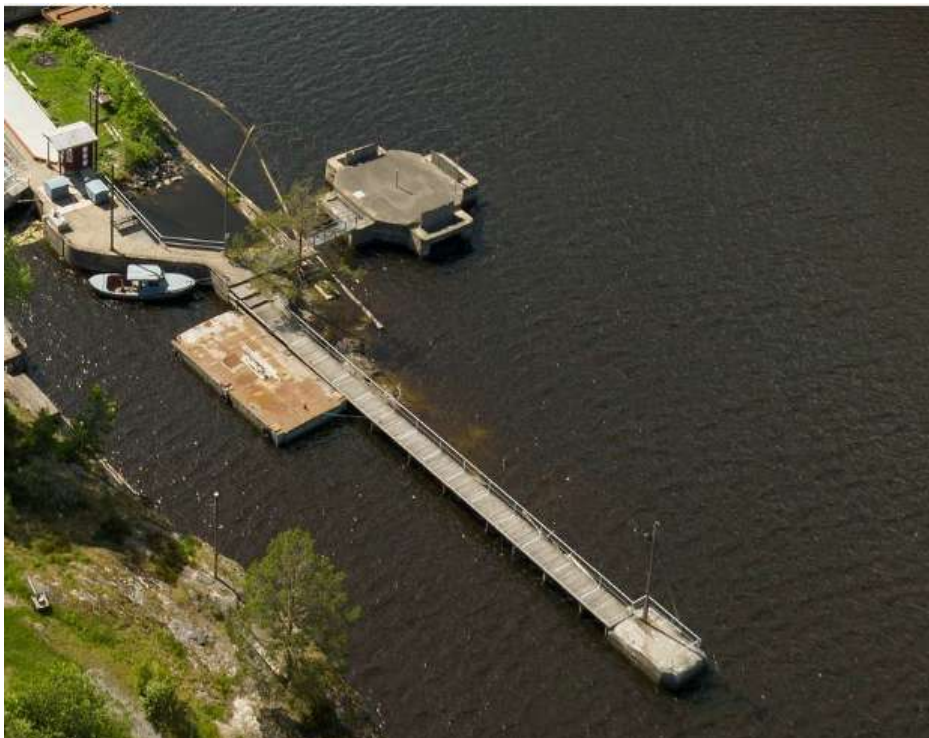

Historikk

Fastbryggen ble anlagt i 1924, samtidig med byggingen av Brekke dam og de nye slusene. Bryggen fungerte som en arbeidsplattform der arbeiderne ved Brekke sluser kunne sikre og manøvrere fartøy, og samtidig få enkel tilgang til tømmeret før det ble sluset videre.

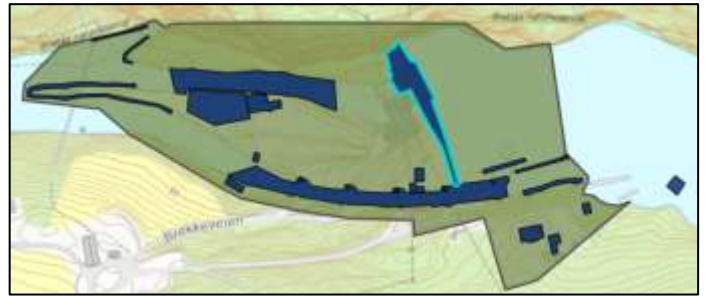
Beskrivelse

Brygga består av en betongpir ytterst, mens den øvrige delen av brygga er fundamentert på trepæler med tredekke over.

Brekke dam

KulturminneID	241336-159
Tilstandsgrad	3

Historikk

Fredrikshald kommune, nå Halden, sikret seg fallrettighetene ved Brekke, noe som resulterte i kraftutbyggingsprosjektet med dam og kraftverk i 1924. Utbyggingen medførte en betydelig endring av landskapet på Brekke. I tillegg førte oppdemmingen til en vesentlig heving av vannspeilet i Stenselva og dermed neddemming av Krappeto dam og sluseanlegg.

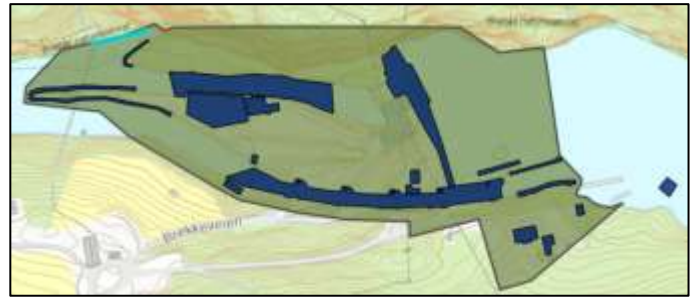
Beskrivelse

Dammen er en massiv betongdam på 38 meter, hvor 26 meter er synlig fra nedsiden. Den er 110 meter lang med et manøvreringshus på damkronen. Dammen er integrert med Brekke sluser som ble bygget samtidig som dammen. Dammen ble rehabilitert i 2008-2009.

Stolperrekke mot land x 62

KulturminneID	241336-116
----------------------	------------

Historikk

Stolperrekken bidro til å stabilisere omkringliggende masser og forhindre erosjon eller utglidning, samtidig som den styrte tømmerets bevegelse i ønsket retning gjennom fløtingsveien, og reduserte risikoen for opphopning eller blokkering.

Beskrivelse

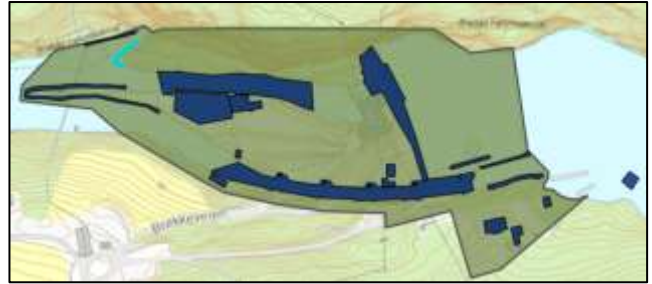
Stolperrekke av 62 stolper langs land nedenfor gamle Brekke sluser.

Foto: Haldenvassdragets kanalselskap, 2025

Stolperrekke mot land x 54

KulturminneID	241336-117
----------------------	------------

Historikk

Stolperrekken bidro til å stabilisere omkringliggende masser og forhindre erosjon eller utglidning, samtidig som den styrte tømmerets bevegelse i ønsket retning gjennom fløtingsveien, og reduserte risikoen for opphopning eller blokkering.

Beskrivelse

Stolperrekke av 54 stolper langs land nedenfor gamle Brekke sluser.

Foto: Haldenvassdragets kanalselskap, 2025

Stolperrekke langs molo x 68

KulturminneID	241336-118
----------------------	------------

Historikk

Stolperrekken bidro til å stabilisere omkringliggende masser og forhindre erosjon eller utglidning, samtidig som den styrte tømmerets bevegelse i ønsket retning gjennom fløtingsveien, og reduserte risikoen for opphopning eller blokkering.

Beskrivelse

Stolperrekke av 68 stolper langs moloen.

Foto: Haldenvassdragets kanalselskap, 2025

Vannivåstav

KulturminneID	241336-119
----------------------	------------

Historikk

Vannivåstaven ga en visuell indikasjon på vannstanden i kanalen nedenfor slusen.

Beskrivelse

Stang med nivåmåler festet til steinmuren like ved inngangen til sluseanlegget nedstrøms.

Foto: Haldenvassdragets kanalselskap, 2025

Område rundt Brekke kulturmiljø

KulturminneID	241336-82
----------------------	-----------

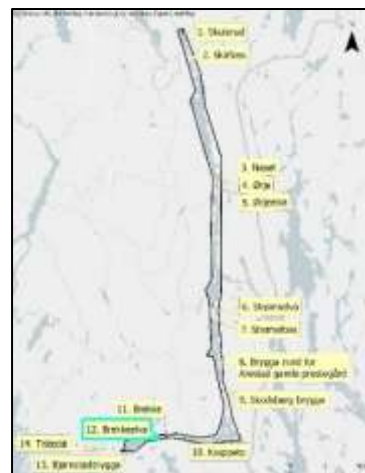
Beskrivelse

Det fredede området omfatter elementer knyttet til kraftproduksjon og slusevirksomhet. Dette inkluderer blant annet kraftstasjon, energidreperbasseng, tilhørende veianlegg samt opparbeidede uteområder. I tillegg inngår naturlig vegetasjon og vannarealer som en integrert del av det helhetlige kulturmiljøet.

12. Brekkeelva

I Brekkeelva finnes fortsatt synlige spor etter den historiske tømmerfløtingen som foregikk i vassdraget. Stolper og andre konstruksjoner er strategisk plassert nedover elveløpet, og har hatt til hensikt å lette transporten av tømmer mot Femsjøen.

Tømmerfløting nedover Brekkeelva i 1960. Foto: Hvaler-Halden-Aremark-1960, Finn.kart.no

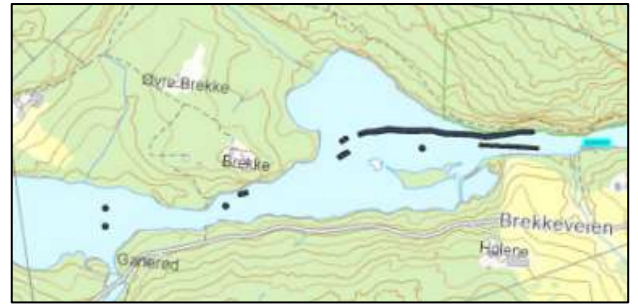
Objekter som inngår i fredningen:

Navn på objekt	KulturminneID
Stolperrekke x 6	241336-92
Stolperrekke x 7	241336-101
Stolpe nr 1	241336-134
Stolperrekke x 12	241336-107
Stolperrekke x 2 nr 1	241336-135
Stolperrekke x 2 nr 2	241336-136
Stolperrekke x 2 nr 3	241336-137
Kjærring	241336-138
Stolpe nr 2	241336-139
Stolpe nr 3	241336-140

Brekkeelva

Stolperrekke x 6

KulturminneID	241336-92
----------------------	-----------

Historikk

Stolperrekken bidro til å styre tømmerets bevegelse i ønsket retning gjennom fløtingsveien, og reduserte risikoen for opphopning eller blokkering.

Beskrivelse

En stolperrekke bestående av to enkle stolper, tre doble stolper, og en kjærring med fire stolper.

Foto: Haldenvassdragets kanalselskap, 2025

Brekkeelva

Stolperrekke x 7

KulturminneID	241336-101
----------------------	------------

Historikk

Dobbeltstolperrekken bidro til å styre tømmerets bevegelse i ønsket retning gjennom fløtingsveien, og reduserte risikoen for opphopning eller blokkering.

Beskrivelse

Stolperrekke med 7 dobbelstolper.

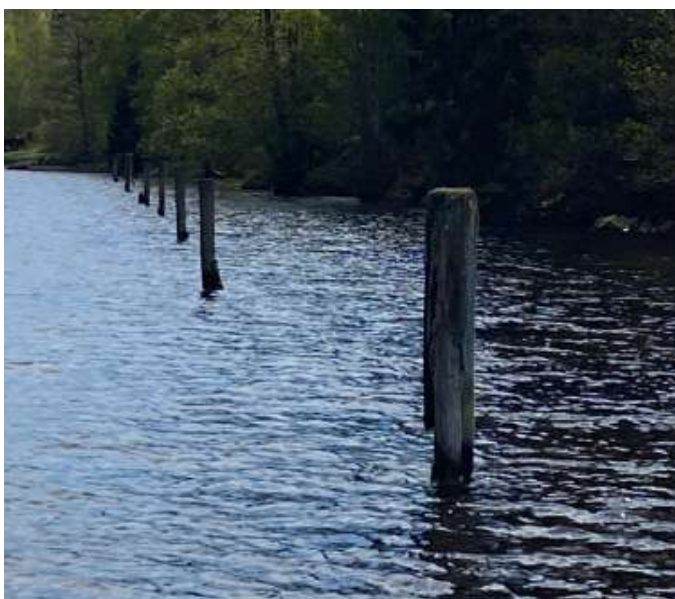
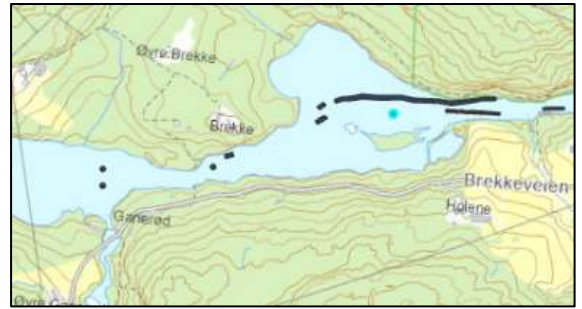

Foto: Haldenvassdragets kanalselskap, 2025

Brekkeelva

Stolpe nr 1

KulturminneID	241336-134
----------------------	------------

Historikk

Stolpen bidro til å styre tømmerets bevegelse i ønsket retning gjennom fløtingsveien, og reduserte risikoen for opphopning eller blokkering.

Beskrivelse

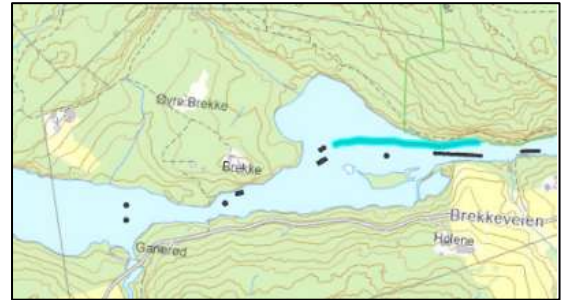
Enkeltstående stolpe

Foto: Haldenvassdragets kanalselskap, 2025

Stolperrekke x 12

KulturminneID	241336-107
----------------------	------------

Historikk

Stolperrekken bidro til å styrt tømmerets bevegelse i ønsket retning gjennom fløtingsveien, og reduserte risikoen for opphopning eller blokkering.

Beskrivelse

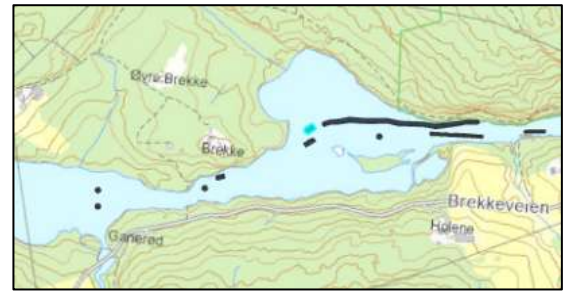
Stolperrekken har en lett kurvatur og består av ulike typer stolper, herunder enkle stolper, doble stolper samt enkelte kjærringer.

Brekkeelva

Stolperekke x 2 nr 1

KulturminneID	241336-135
----------------------	------------

Historikk

Stolperekken bidro til å styre tømmerets bevegelse i ønsket retning gjennom fløtingsveien, og reduserte risikoen for opphopning eller blokkering.

Beskrivelse

Stolperekken består av to stolper.

Foto: Haldenvassdragets kanalselskap, 2025

Brekkeelva

Stolperrekke x 2 nr 2

KulturminneID	241336-136
----------------------	------------

Historikk

Stolperrekken bidro til å styre tømmerets bevegelse i ønsket retning gjennom fløtingsveien, og reduserte risikoen for opphopning eller blokkering.

Beskrivelse

Stolperrekken består av to stolper.

Foto: Haldenvassdragets kanalselskap, 2025

Brekkeelva

Stolperrekke x 2 nr 3

KulturminneID	241336-137
----------------------	------------

Historikk

Dobbeltstolperrekken bidro til å styre tømmerets bevegelse i ønsket retning gjennom fløtingsveien, og reduserte risikoen for opphopning eller blokkering.

Beskrivelse

To dobbeltstolper på rekke.

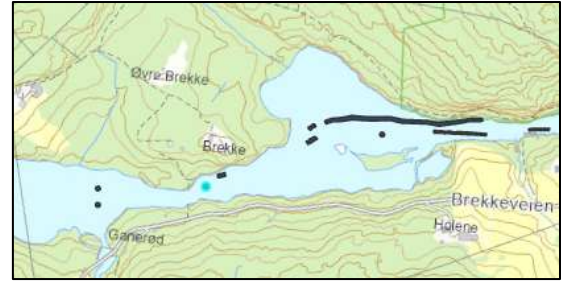

Foto: Haldenvassdragets kanalselskap, 2025

Brekkeelva

Kjærring

KulturminneID	241336-138
----------------------	------------

Historikk

Kjærringer ble ofte plassert i svinger, ved innløp til innsjø eller foran sluseanlegg, der behovet for kontrollert flyt og oppsamling av tømmer var særlig stort.

Beskrivelse

En sammensatt og stabil konstruksjon bestående av tre stolper med helning mot hverandre.

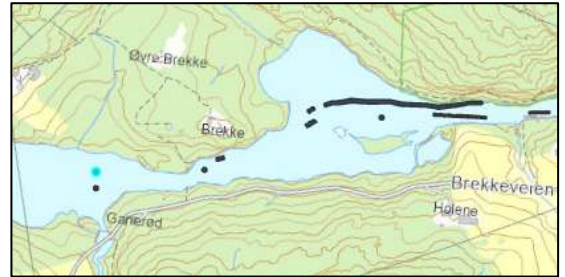

Foto: Haldenvassdragets kanalselskap, 2025

Brekkeelva

Stolpe nr 2

KulturminneID	241336-139
----------------------	------------

Historikk

Stolpen bidro til å styre tømmerets bevegelse i ønsket retning gjennom fløtingsveien, og reduserte risikoen for opphopning eller blokkering.

Beskrivelse

Enkeltstående stolpe.

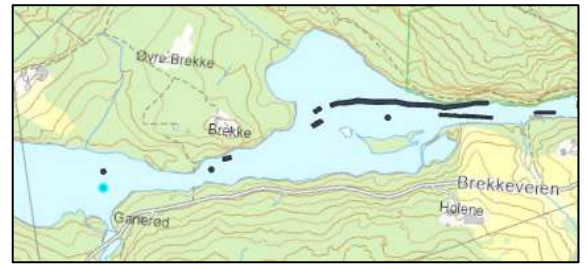

Foto: Haldenvassdragets kanalselskap, 2025

Brekkeelva

Stolpe nr 3

KulturminneID	241336-140
----------------------	------------

Historikk

Stolpen bidro til å styre tømmerets bevegelse i ønsket retning gjennom fløtingsveien, og reduserte risikoen for opphopning eller blokkering.

Beskrivelse

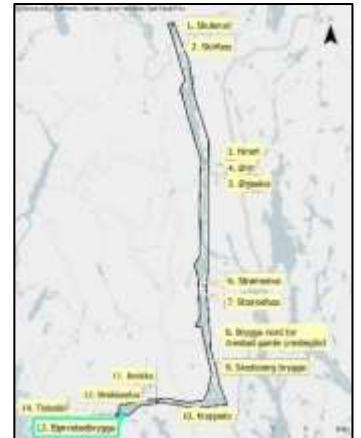
Enkeltstående stolpe.

Foto: Haldenvassdragets kanalselskap, 2025

13. Bjørnstadbrygga

Bjørnstad brygge var et sentralt knutepunkt i Haldenkanalen, både for passasjertrafikk og for videre transport av tømmer.

Virksomhet ved Bjørnstadbrygga 1984. Foto: Halden-1948, Finn.kart.no

Objekter som inngår i fredningen:

Navn på objekt	KulturminneID
Bjørnstadbrygga	241336-98
Område rundt Bjørnstadbrygga	241336-78

Bjørnstadbrygga

KulturminneID	241336-98
Tilstandsgrad	2

Historikk

Brygga fungerte som mottaksplass for tømmer, der store mengder tømmerstokker ble samlet og håndtert før videre transport. Samtidig ble den et viktig stoppested for dampskipene, og det var her D/S "Turisten" gjennomførte både sin første ordinære tur i 1887, og sin siste tur i 1967, før den ble senket i Femsjøen. Den ble senere hevet og istandsatt.

Beskrivelse

Brygge fundamentert på stein og tømmer. Overdekke av grus og naturlig vegetasjon.

Bjørnstadbrygga

Område rundt Bjørnstadbrygga

KulturminneID	241336-78
----------------------	-----------

Beskrivelse

Området rundt Bjørnstadbrygga består av vannet rundt brygga på 5 meter, samt noe naturlig vegetasjon.

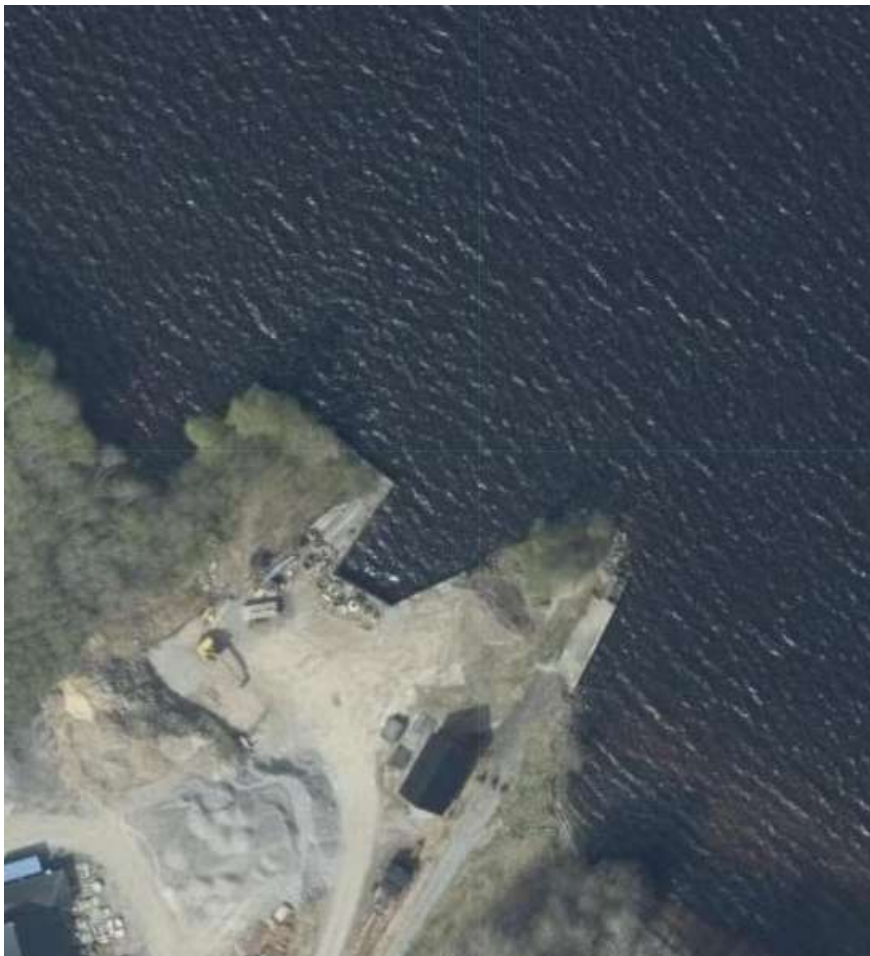

Foto: Ostfold-skrafoto-2024, Finn.kart.no

14. Tistedal kulturmiljø

Tistedal kulturmiljø består av et slippområde i Vadet, brygge og verksted på Tangen og objekter i vann fra Vadet og frem til kanalens slutt punkt ved Svanedammen i Tistedal.

Slippområdet i Vadet var tilrettelagt for vedlikehold, reparasjon og lagring av fartøy og andre elementer knyttet til tømmerfløtingen. Området på Tangen ble brukt til reparasjon av mindre elementer og som stoppested for fartøy. Objektene i vann var strategisk plassert nedover elveløpet, og lettet transporten av tømmer videre både til industrien i området, og videre nedover mot Iddefjorden. Opprinnelig var det både stolper og lenser i vannet, men det er kun stolpene som eksisterer i dag.

Tømmerfløtingvirksomhet i Tistedal i 1960. Foto: Hvaler-Halden-Aremark-1960, Finn.kart.no

Objekter som inngår i fredningen:

Navn på objekt	KulturminneID
Kjærringrekke x 6	241336-110
Båthus	241336-4
Generatorhus	241336-3
Stolperekke langs land x 55	241336-91
Trafostasjon	241336-5
Vinsjhus	241336-2
Båtslipp med skinner og vogn	241336-1
Område rundt båtslippen - Vadet	241336-79
Kjærring nr 1	241336-29
Kjærring nr 2	241336-31
Kjærring nr 3	241336-141
Kjærring nr 4	241336-142
Stolper og stolperekke ved land nr 1	241336-143
Stolperekke x 8	241336-144
Stolperekke x 11	241336-145
Stolper og stolperekke ved land nr 2	241336-146
Stolperekke langs Kattholmen	241336-147
Stolperekke x 2	241336-148
Kjærringrekke x 4	241336-149
Stolper og stolperekke x 9	241336-150
Stolpe	241336-151
Stolperekke x 4	241336-152
Dobbeltstolpe	241336-153
Lenserekke x 6 med kjærringer	241336-154
Stolperekke langs land x 89	241336-155
Stolperekke x 5	241336-156
Stolperekke x 13	241336-157
Stolper og stolperekke ved land nr 3	241336-158
Verksted	241336-6
Brygge	241336-7
Område rundt verkstedet - Tangen	241336-80

Kjærringrekke x 6

KulturminneID	241336-110
----------------------	------------

Historikk

Ved innløpet til Tistedal er det plassert en kjærringrekke. Plasseringen av en stabil kjærringrekke var viktig i dette partiet av kanalen, ettersom oppsamlingen av tømmer her var stort.

Beskrivelse

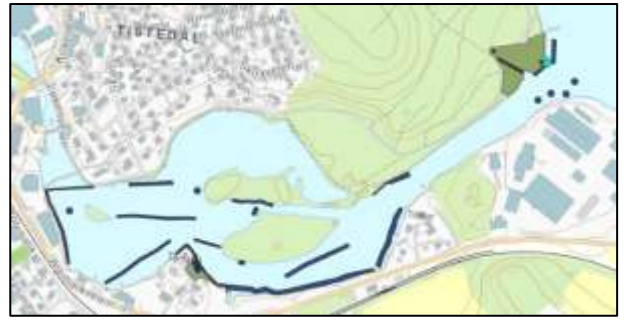
En rekke på 6 kjærringer. En sammensatt og stabil konstruksjon bestående av tre og fire stolper med helning mot hverandre.

Foto: Haldenvassdragets kanalselskap, 2025

Båthus

KulturminneID	241336-4
Tilstandsgrad	1

Historikk

Båtnaustet ble oppført i 1947 av Saugbrugsforeningen, og har vært benyttet til oppbevaring av båter tilknyttet virksomheten i vassdraget.

Beskrivelse

Båtnaustet er oppført med pelet konstruksjon, bordkledd fasade og takteking av stålplater. Naustet ble restaurert i 2014-2015

Generatorhus

KulturminneID	241336-3
Tilstandsgrad	1

Historikk

Bygningen ble oppført omkring 1947 av Saugbrugsforeningen, og fungerte opprinnelig som kompressorhus. Kompressorene leverte trykkluft til havnebassenget for å forhindre isdannelse og sikre vinterdrift.

Beskrivelse

Bygningen er oppført på betongfundament og har bindingsverkskonstruksjon med utvendig bordkledning. Taket er tekket med stålplater.

Stolperrekke langs land x 55

KulturminneID	241336-91
----------------------	-----------

Historikk

Stolpene bidro til å stabilisere omkringliggende masser og forhindre erosjon eller utglidning.

Beskrivelse

Stolperrekke med 55 stolper langs vannkanten.

Trafostasjon

KulturminneID	241336-5
Tilstandsgrad	1

Historikk

Bygningen ble oppført i 1947 av Saugbrugsforeningen, og fungerte opprinnelig som trafostasjon. På fredningstidspunktet benyttes bygningen som teknisk rom.

Beskrivelse

Bygningen er oppført på betongfundament med støpte vegger og støpt tak. Taket er ytterligere beskyttet med stålplater.

Vinsjhus

KulturminneID	241336-2
Tilstandsgrad	1

Historikk

Vinsjhuset ble oppført i 1947 av Saugbrugsforeningen, og inngikk som en del av slippens funksjon. Vinsjen ble benyttet til å dra opp båter og vogner på slippen.

Beskrivelse

Vinsjhuset er oppført på betongfundament med stålramme, og har vegger og tak kledd med stålplater. Bygningen ble restaurert i perioden 2014–2015.

Beskrivelse og bilder av interiøret til vinsjhuset foreligger i dokumentasjonsvedlegg 2

Båtslipp med skinner og vogn

KulturminneID	241336-1
Tilstandsgrad	1

Historikk

Båtslippen ble bygget i 1947 av Saugbrugsforeningen. Den ble brukt til ettersyn og reparasjon av bruksbåter i tømmerfløtingen. I dag er den i bruk til ettersyn og reparasjon av alle typer fartøy på Haldenkanalen.

Beskrivelse

Jernbaneskinner festet på betongplater og betongvanger. Det er 2 slippvogner, med justerbar avstand mellom vognene. Vognene er bygd i stål. Slippen ble restaurert i 2014-2015.

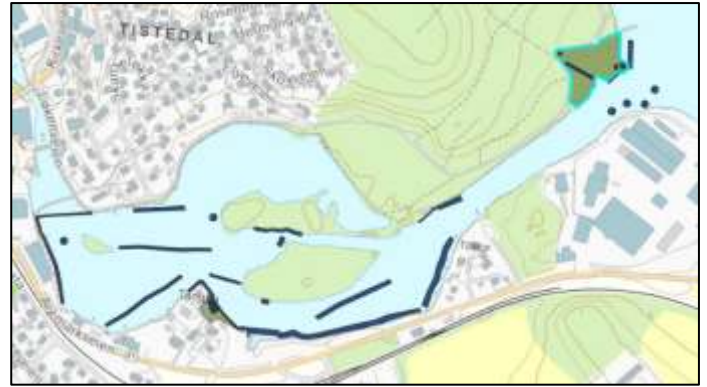

Område rundt båtslippen - Vadet

KulturminneID	241336-79
----------------------	-----------

Beskrivelse

Området består av naturlandskap med trær, stier og installasjoner knyttet til slippen.

Oversikt over området fredet etter § 19. Foto: Ostfold-skrafoto-2024, kart.finn.no

Kjærring nr 1

KulturminneID	241336-29
----------------------	-----------

Historikk

Kjærringer ble ofte plassert i svinger, ved innløp til innsjø eller foran sluseanlegg, der behovet for kontrollert flyt og oppsamling av tømmer var særlig stort, slik som det var i dette området.

Beskrivelse

En sammensatt og stabil konstruksjon bestående av tre stolper med helning mot hverandre.

Foto: Haldenvassdragets kanalselskap, 2025

Kjærring nr 2

KulturminneID	241336-31
----------------------	-----------

Historikk

Kjærringer ble ofte plassert i svinger, ved innløp til innsjø eller foran sluseanlegg, der behovet for kontrollert flyt og oppsamling av tømmer var særlig stort, slik som det var i dette området.

Beskrivelse

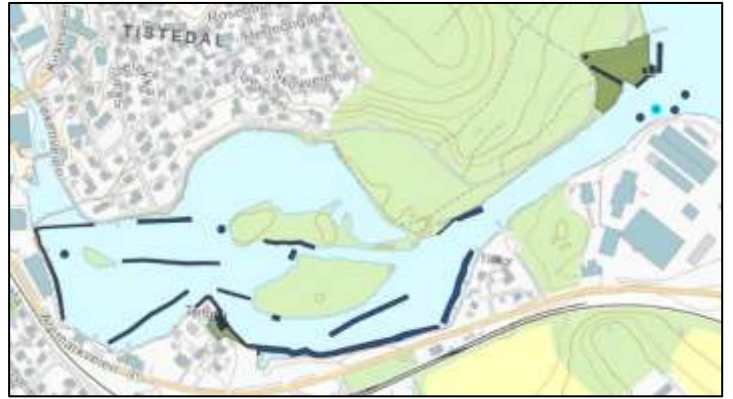
En sammensatt og stabil konstruksjon bestående av tre stolper med helning mot hverandre.

Foto: Haldenvassdragets kanalselskap, 2025

Kjærring nr 3

KulturminneID	241336-141
----------------------	------------

Historikk

Kjærringer ble ofte plassert i svinger, ved innløp til innsjø eller foran sluseanlegg, der behovet for kontrollert flyt og oppsamling av tømmer var særlig stort, slik som det var i dette området.

Beskrivelse

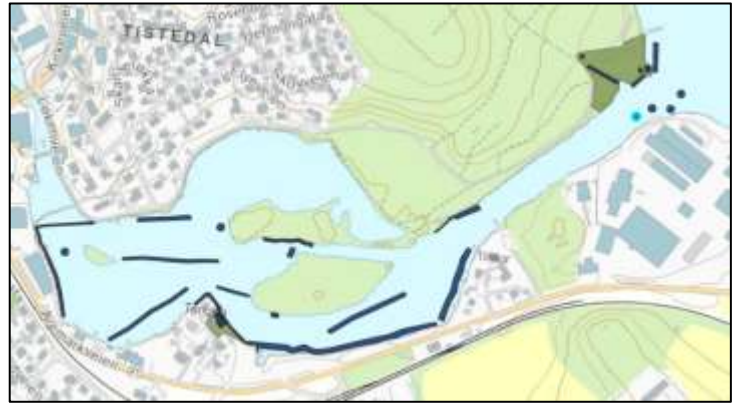
En sammensatt og stabil konstruksjon bestående av tre stolper med helning mot hverandre.

Foto: Haldenvassdragets kanalselskap, 2025

Kjærring nr 4

KulturminneID	241336-142
----------------------	------------

Historikk

Kjærringer ble ofte plassert i svinger, ved innløp til innsjø eller foran sluseanlegg, der behovet for kontrollert flyt og oppsamling av tømmer var særlig stort, slik som det var i dette området.

Beskrivelse

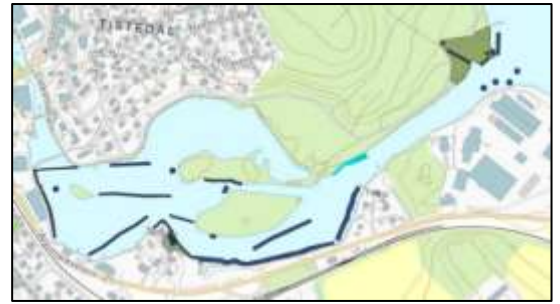
En sammensatt og stabil konstruksjon bestående av tre stolper med helning mot hverandre.

Foto: Haldenvassdragets kanalselskap, 2025

Stolper og stolperekke ved land nr 1

KulturminneID	241336-143
----------------------	------------

Historikk

Stolpene og stolperekken bidro til å stabilisere omkringliggende masser og forhindre erosjon eller utglidning, samtidig som den styrte tømmerets bevegelse i ønsket retning gjennom fløtingsveien, og reduserte risikoen for opphopning eller blokkering.

Beskrivelse

Stolperekke langs land, samt to dobbeltstolper og en enkeltstolpe i vann.

Foto: Haldenvassdragets kanalselskap, 2025

Stolperrekke x 8

KulturminneID	241336-144
----------------------	------------

Historikk

Stolperrekken bidro til å styre tømmerets bevegelse i ønsket retning gjennom fløtingsveien, og reduserte risikoen for opphopning eller blokkering.

Beskrivelse

De to nærmest land er kjærringer, de resterende seks er dobbeltstolper.

Foto: Haldenvassdragets kanalselskap, 2025

Stolperrekke x 11

KulturminneID	241336-145
----------------------	------------

Historikk

Stolperrekken bidro til å styre tømmerets bevegelse i ønsket retning gjennom fløtingsveien, og reduserte risikoen for opphopning eller blokkering. Oppsamling av tømmer var særlig stort i dette området noe som understrekes av bruken av kjærringer og dobbeltstolper.

Beskrivelse

En stabil stolperrekke bestående av 11 kjærringer og dobbeltstolper.

Foto: Haldenvassdragets kanalselskap, 2025

Stolper og stolperekke ved land nr 2

KulturminneID	241336-146
----------------------	------------

Historikk

Stolpene og stolperekken bidro til å stabilisere omkringliggende masser og forhindre erosjon eller utglidning, samtidig som den styrte tømmerets bevegelse i ønsket retning gjennom fløtingsveien, og reduserte risikoen for opphopning eller blokkering.

Beskrivelse

Stolperekke langs land og enkelte stolper i vann.

Foto: Haldenvassdragets kanalselskap, 2025

Stolperække langs Kattholmen

KulturminneID	241336-147
----------------------	------------

Historikk

Stolperækken bidro til å stabilisere omkringliggende masser og forhindre erosjon eller utglidning, samtidig som den styrte tømmerets bevegelse i ønsket retning gjennom fløtingsveien, og reduserte risikoen for opphopning eller blokkering. Stolpene er trolig plassert strategisk nært barkeriet på Kattholmen.

Beskrivelse

Stolperække langs land.

Foto: Haldenvassdragets kanalselskap, 2025

Stolperrekke x 2

KulturminneID	241336-148
----------------------	------------

Historikk

Stolperrekken bidro til å stabilisere omkringliggende masser og forhindre erosjon eller utglidning, samtidig som den styrte tømmerets bevegelse i ønsket retning gjennom fløtingsveien, og reduserte risikoen for opphopning eller blokkering.

Beskrivelse

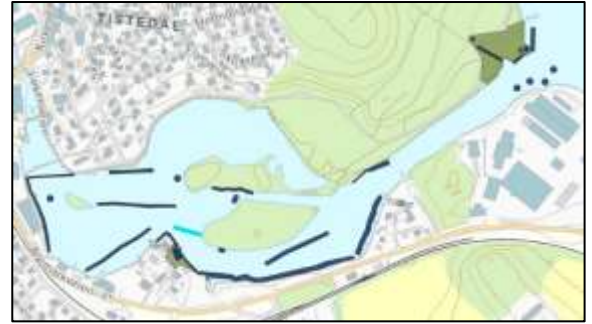
Stolperrekke av to stolper mellom Kattholmen og Hestholmen.

Foto: Haldenvassdragets kanalselskap, 2025

Kjærringrekke x 4

KulturminneID	241336-149
----------------------	------------

Historikk

Kjærringrekken bidro til å styre tømmerets bevegelse i ønsket retning gjennom fløtingsveien, og reduserte risikoen for opphopning eller blokkering. Bruk av kjærringer indikerer at oppsamling av tømmer var særlig stort i dette området.

Beskrivelse

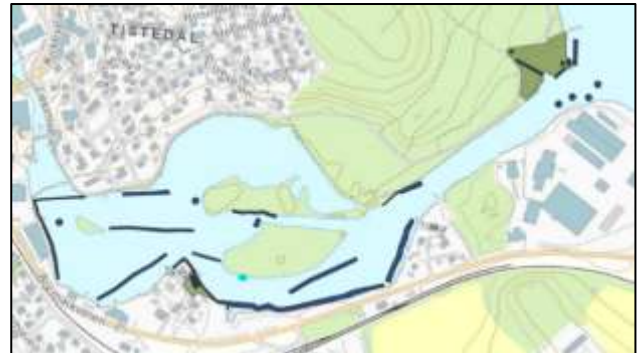
En sammensatt og stabil stolperekke bestående av fire kjærringer.

Foto: Haldenvassdragets kanalselskap, 2025

Stolper og stolperekke x 9

KulturminneID	241336-150
----------------------	------------

Historikk

Stolpene og stolperekken bidro til å stabilisere omkringliggende masser og forhindre erosjon eller utglidning, samtidig som den styrte tømmerets bevegelse i ønsket retning gjennom fløtingsveien, og reduserte risikoen for opphopning eller blokkering.

Beskrivelse

Stolpene er systematisk plassert i en rekke av 3 x 3 stolper.

Foto: Haldenvassdragets kanalselskap, 2025

Stolpe

KulturminneID	241336-151
----------------------	------------

Historikk

Stolpen var tilknyttet en lenserekke som ikke lenger eksisterer, som førte tømmeret nedover kanalen.

Beskrivelse

Enkeltstående stolpe.

Foto: Haldenvassdragets kanalselskap, 2025

Stolperrekke x 4

KulturminneID	241336-152
----------------------	------------

Historikk

Stolperrekken var tilknyttet en lenserekke som førte tømmeret nedover kanalen.

Beskrivelse

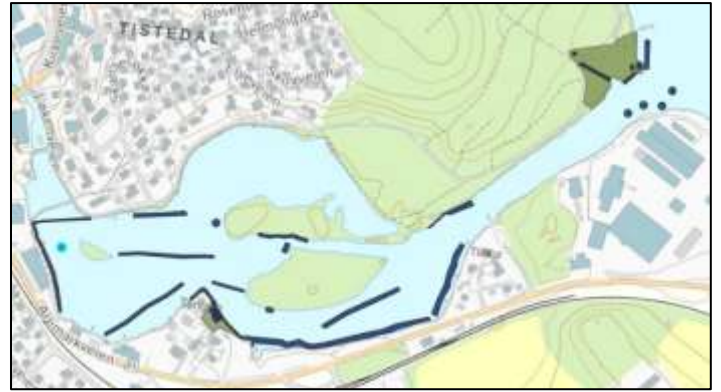
En dobbelstolpe og tre enkeltstolper i rekke.

Foto: Haldenvassdragets kanalselskap, 2025

Dobbeltstolpe

KulturminneID	241336-153
----------------------	------------

Historikk

Dobbeltstolpen styrte tømmerets bevegelse i ønsket retning gjennom fløtingsveien, og reduserte risikoen for opphopning eller blokkering.

Beskrivelse

Dobbeltstolpe.

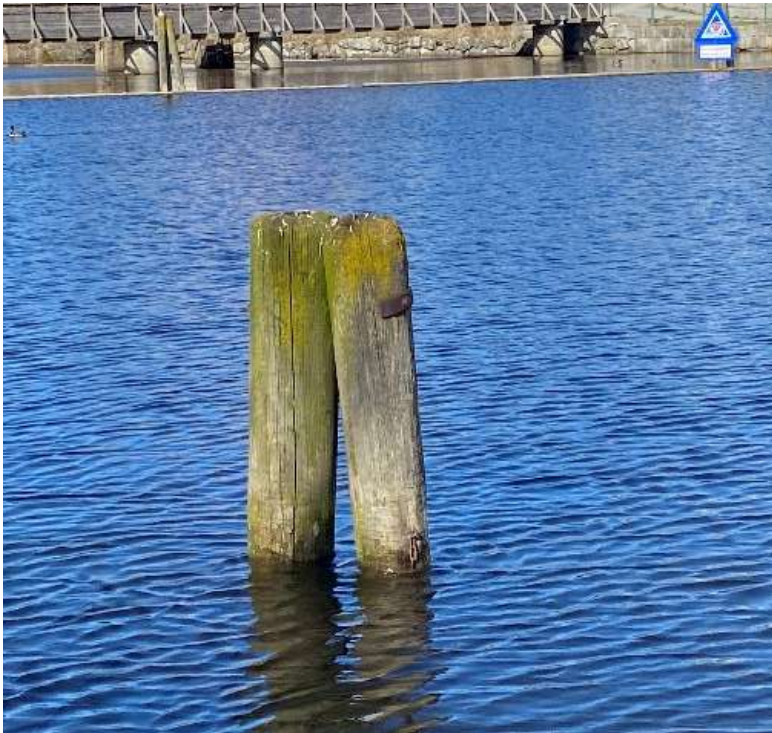

Foto: Haldenvassdragets kanalselskap, 2025

Lenserekke x 6 med kjærringer

KulturminneID	241336-154
----------------------	------------

Historikk

Lenserekken hindret tømmeret og andre flytende elementer i å drive ukontrollert nedover Tistedalsfossen. Her ble tømmer som skulle til industrien i Tistedal, og tømmer som skulle videre til Iddefjorden skilt ut.

Beskrivelse

Lenserekken består av lange sammenkoblede tømmerstokker med tilhørende festeanordninger til land som kjetting og bolter. Sammenføyningen av lensestokkene ble utført ved hjelp av smidde kramper og bolter. Langs lenserekken står det kjærringer for å stabilisere lensene i dette område med mye tømmeroppsamling.

Foto: Haldenvassdragets kanalselskap, 2025

Stolperrekke langs land x 89

KulturminneID	241336-155
----------------------	------------

Historikk

Stolperrekken bidro til å stabilisere omkringliggende masser og forhindre erosjon eller utglidning, samtidig som den styrte tømmerets bevegelse i ønsket retning gjennom fløtingsveien, og reduserte risikoen for opphopning eller blokkering.

Beskrivelse

Stolperrekke langs land av 89 stolper.

Foto: Haldenvassdragets kanalselskap, 2025

Stolperrekke x 5

KulturminneID	241336-156
----------------------	------------

Historikk

Stolperrekken bidro til å styre tømmerets bevegelse i ønsket retning gjennom fløtingsveien, og reduserte risikoen for opphopning eller blokkering. Oppsamling av tømmer var særlig stort i dette området noe som understrekes av bruken av kjærringer og dobbeltstolper.

Beskrivelse

En stabil stolperrekke bestående av 5 kjærringer og dobbeltstolper.

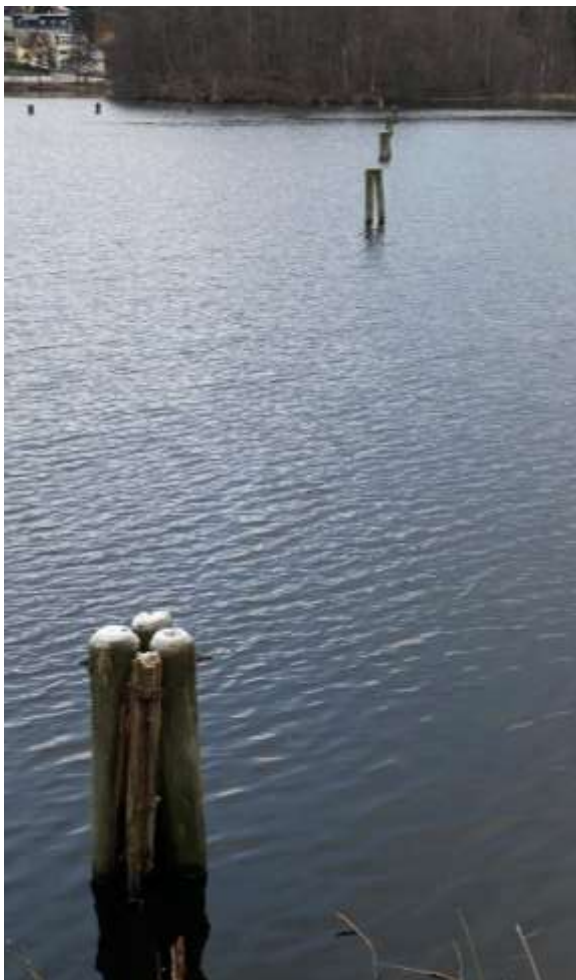

Foto: Haldenvassdragets kanalselskap, 2025

Stolperrekke x 13

KulturminneID	241336-157
----------------------	------------

Historikk

Stolperrekken bidro til å styre tømmerets bevegelse i ønsket retning gjennom fløtingsveien, og reduserte risikoen for opphopning eller blokkering. Oppsamling av tømmer var særlig stort i dette området noe som understrekes av bruken av kjærringer og dobbeltstolper.

Beskrivelse

En stabil stolperekke bestående av 13 kjærringer og dobbeltstolper.

Foto: Haldenvassdragets kanalselskap, 2025

Stolper og stolperekke ved land nr 3

KulturminneID	241336-158
----------------------	------------

Historikk

Stolpene og stolperekken bidro til å stabilisere omkringliggende masser og forhindre erosjon eller utglidning, samtidig som den styrte tømmerets bevegelse i ønsket retning gjennom fløtingsveien, og reduserte risikoen for opphopning eller blokkering.

Beskrivelse

Stolperekke langs brygge og land, samt en kjærring i vann.

Foto: Haldenvassdragets kanalselskap, 2025

Verksted

KulturminneID	241336-6
Tilstandsgrad	1

Historikk

Verkstedet ble oppført omkring 1950 som en enkel materialbu og smie knyttet til fløtningsforeningen. Den ble senere påbygd og utvidet.

Verkstedet fungerer i dag som klubblokale for Halden padleklubb.

Beskrivelse

Bygningen er oppført i bindingsverk med bordkledning, og består av to hoveddeler. Den sørøstlige delen var tilpasset verkstedsbruk, mens den andre delen fungerte som lager. Hele bygningen er tekket med stålplater på taket.

Brygge

KulturminneID	241336-7
Tilstandsgrad	2

Historikk

Pelebrygge fra ca. 1950 i nærhet til verksted. Bryggen ble særlig benyttet for personaltransport i kanalen.

Beskrivelse

Bygget av stolper og treplank.

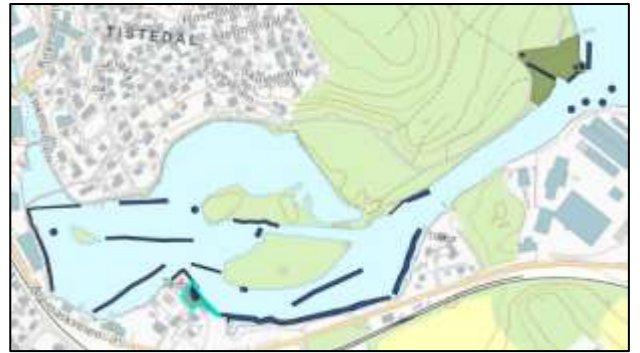

Område rundt verkstedet - Tangen

KulturminneID	241336-80
----------------------	-----------

Beskrivelse

Området består av opparbeidet vegetasjon, samt vei og gress.

Kilder

- Arvid Johanson: 'Dronningens hjemkomst – DS Turisten og Haldenkanalen', Aremark, Aurskog-Høland, Halden og Marker, 2009
- Digitalt museum.no
  - Ørje sluser, 2016, hentet fra:
<https://digitaltmuseum.no/021016518521/slusing-av-tommer-ved-orje-i-marker-kommune-i-ostfold-dette-fotografiet>
  - Strømsfoss sluser, 2016, hentet fra:
<https://digitaltmuseum.no/021016519744/fra-stromsfoss-sluse-i-aremark-i-ostfold-fotografiet-er-tatt-pa-tvers-av>
  - Brekke sluser, 2016 hentet fra:
<https://digitaltmuseum.no/021016524826/sluseport-ved-brekke-sluser-i-tidligere-berg-herred-नावारेंदे-halden-kommune>
- Grete Brustad Nilssen: 'Kulturminner langs Haldenkanalen', Østfold 2017
- Halden historiske samlinger
- [Haldenvassdraget – Store norske leksikon](#)
- Haldenvassdragets kanalselskap
- Historiske kart fra [FINN kart - en ledende norsk karttjeneste](#)
- NVE
- Stiftelsen Norsk maritimt museum
- Visit Østfold: Slusesteder og knutepunkter,
<https://www.visitoestfold.com/no/haldenkanalen/om-haldenkanalen/slusesteder-og-knutepunkter/>
- Østfold Energi: 'Brekke kraftverk 100 år – vakte internasjonal oppsikt' fra 2024, hentet fra [Brekke kraftverk 100 år – Vakte internasjonal oppsikt](#)